

Onsdagen den 4 juni em.

Kl. 19.30

Sysselsättningsskapande åtgärder

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

9 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:29 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1985/86:19 om sysselsättningskapande åtgärder (prop. 1985/86:150 delvis)
samt

utbildningsutskottets betänkanden

1985/86:27 om lokalisering av grundskollärlinjen m. m. (prop. 1985/86:113) och

1985/86:37 om statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan (prop. 1985/86:97).

Anf. 130 TREDJE VICE TALMANNEN:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 19 samt utbildningsutskottets betänkanden 27 och 37 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså arbetsmarknadsutskottets betänkande 19 om sysselsättningskapande åtgärder. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Sysselsättningskapande åtgärder

Anf. 131 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Regeringens kompletteringsproposition i de delar som avser sysselsättningsläget och situationen på arbetsmarknaden läggs i en miljö som är densamma som den som vi hade när kamraren tog ställning till budgetpropositionen. Därför finns det inte stor anledning att tillägga särskilt

Prot. 1985/86:162
4 juni 1986

*Sysselsättningskap-
ande åtgärder*

mycket i förhållande till vad som sades i den debatten. Det är bara att konstatera att vi har ett utomordentligt oroande arbetsmarknadsläge. Vi har i dag fler människor i öppen och dold arbetslöshet än vi hade när krisen var som djupast 1982. Vi har en regering som är i stort sett utan nya idéer om hur man skall hantera detta och som också har låtit sina egna experter konstatera att det, för att man ens skall lyckas hålla arbetslösheten på den nivå vi har i dag, krävs en tillväxt i ekonomin, som vida överstiger den man hittills har lyckats åstadkomma med den egna politiken. För att vi skall komma ned till den traditionella svenska nivån krävs en tillväxtökning som är utomordentligt stor – tillväxten måste fördubblas.

De positiva utvecklingstendenser som vi har sett på arbetsmarknaden har främst externa orsaker. De är beroende av politik som drivs av andra regeringar i andra länder. Det handlar om positiv inverkan av oljeprisförändringar, fallande dollarkurser, en utomordentligt strikt och hård antiinflationpolitik i resten av OECD-länderna, etc. Men det finns, som sagt, inte så stor anledning att orda så mycket mer om det.

Det som det däremot finns skäl att säga någonting om i dag, herr talman, är situationen på avtalsmarknaden. Det som skulle bli avtalet som bröt trenden mot för snabbt stigande lönekostnader ser nu ut att bli motsatsen. Jag tror att det finns skäl att se utomordentligt allvarligt på den kaotiska situation vi har fått och att det också finns skäl att för framtiden vara beredd på att vi får möta sådant igen – så länge vi inte förändrar de grundläggande orsakerna till problemen. Vi måste ge människor en möjlighet att investera i utbildning och därefter gå in i yrkesverksamhet och få en lön som netto efter skatt är sådan att de faktiskt kan leva på sin lön, betala sina studieskulder etc. Vi måste alltså få ett skattesystem som innebär att man också med rimliga bruttolöneökningar kan åstadkomma rimliga faktiska inkomstförstärkningar för vanliga löntagare.

Herr talman! Jag skall begränsa mig till att i detta mitt första inlägg bara ta upp en del av betänkandet, nämligen den som har med ungdomarna att göra. Vi har fört många och långa debatter om regeringens politik för att pressa ned ungdomsarbetslösheten – framför allt om ungdomslagen. Vi moderater har fått utomordentligt mycket skäll från socialdemokraterna för att vi gång på gång har kommit tillbaka och kritiserat följderna av i första hand ungdomslagen.

Nu har vi från regeringen fått ett förslag som är litet förvånande. Jag tänker begränsa mig till att fråga Mona Sahlin och, herr talman, jag gör det i förhoppningen om att få ett ärligt svar. Vilka är orsakerna till att regeringen nu föreslår att 250 milj. kr. skall tas från anslaget till ungdomslag och satsas på s. k. inskolningsplatser i näringslivet? Vilka är orsakerna till att inskolningsplatserna skall vara förbehållna de ungdomar som har en genomgången gymnasial utbildning bakom sig? Det vore bra för den fortsatta utformningen av politiken mot ungdomsarbetslöshet om vi fick ett rakt, klart svar så att vi kunde avsluta trätan om orsakerna till de negativa följderna av den politik som hittills har bedrivits.

Herr talman! Jag skulle också ha ställt en fråga till Helge Hagberg, som har anmält sig på talarlistan för att med stor sannolikhet orda litet om den s. k. Örebromodellen, men eftersom han inte är här är det litet svårt att göra det.

Jag vill återkomma till Helge Hagberg när han kommer upp i debatten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som har moderata ledamöter som undertecknare.

Anf. 132 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Det är positivt att den öppna arbetslösheten nu fortsätter att sjunka, men ett allvarligt fenomen är att allt fler står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Under högkonjunkturen 1980 var arbetslösheten 2 % och under högkonjunkturen 1985 var den 2,8 %. Arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijons arbetsgrupp konstaterade i sin rapport nyligen att vi kan förvänta oss en genomsnittlig sysselsättningsökning under resten av 1980-talet på mellan 15 000 och 20 000 personer per år. Ökningen av arbetskraftsutbudet väntas bli högre. Gruppen menar att det krävs en sysselsättningsökning som är nästan 50 % högre än vad som nu kan förutses för att vi inte skall få en ökning av arbetslösheten. Detta är alarmerande.

Men faktum är att regeringen nu tillmötesgår en del av de krav som folkpartiet tidigare fört fram. Vi tillstyrker alltså förslaget om utökade utbildningsinsatser. Det är bra att regeringen gett med sig på punkten angående rekryteringsstödet, som nu får vara kvar. Bra är det också att man föreslår särskilda inskolningsplatser för ungdomar. Äntligen har regeringen insett att det behövs särskilda avtal om inskolningssystem för ungdomar. Det har vi i folkpartiet krävt länge. AMS accepterade det så småningom, och nu säger regeringen och utskottet också ja. Det är bra.

Det är oerhört viktigt att vi eftersträvar arbete på ordinarie villkor eller utbildning i första hand, att inskolningsplatser tas i andra hand och att placering i ungdomslag kommer först på tredje plats.

Angående ungdomslagen har folkpartiet en reservation, där vi vill biträda AMS och riksrevisionsverkets förslag att förlänga anvisningstiden till arbete i ungdomslag från tre veckor till tre månader. Detta är faktiskt en anpassning till verkligheten. Tre veckor är för kort tid för att arbetsförmedlingen och ungdomarna själva verkligen noggrant skall kunna undersöka möjligheterna till ett ordinarie jobb, utbildning eller nya inskolningsplatser. Ibland sker anvisningarna till ungdomslag alltför snabbt.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

I höstas när vi behandlade arbetsmarknadsutskottets betänkande 11 gick jag ganska ingående igenom folkpartiets syn på lärlingsutbildningen. Denna fråga har också behandlats i utbildningsutskottet och här i kammaren den 30 april.

Därför skall jag bara helt kort framhålla att vi fortfarande beklagar regeringens njudda inställning till lärlingsutbildning, även om man nu kan skymta en något mer positiv syn från regeringens sida. Men vi tycker fortfarande att lärlingsutbildningen hålls tillbaka alltför mycket i vad gäller både antalet platser och statsbidraget till utbildningen. Vi upprepar vårt krav på stimulansbidrag i form av lönebidrag, som vi föreslår skall utgå med 75 % av lärlingslönen under det första året, 50 % under det andra året och 25 % under det tredje året. Det skall inte heller finnas någon gräns för antalet platser. Man skall använda sig av behöriga lärare, och den som anordnar utbildningen bör få bättre villkor än i dag.

Folkpartiet anser att det här är mycket viktigt. Många ungdomar skulle genom detta system få en chans till en speciellt för dem upplagd utbildning och, om den fullföljs, med stor sannolikhet också ett jobb. Regeringen måste ta itu med detta nu och lägga fram förslag om nytt statsbidragssystem, där man använder aktuella arbetsmarknadsanslag. Det skulle bli ett effektivt användande av pengarna.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Till sist vill jag säga några ord om folkhögskolorna. Carl-Johan Wilson kommer att utveckla de tankegångarna senare. Det är positivt att utskottet här har tagit intryck av alla de motioner där man upprörts över skrivningen i propositionen i vad gäller kurserna för arbetslösa ungdomar på folkhögskolorna. Man är faktiskt oroad på folkhögskolorna i landet över hur det skall gå med dessa kurser i framtiden. Ända sedan 1979 har folkhögskolorna fått särskilda resurser för sådana här ändamål. För det här året har de fått en högsta ram på 20 000 elevveckor. Dessutom kan de få statsbidrag på högst 25 000 kr. för särskilda kostnader, som inte täcks genom övriga statsbidragsbestämmelser. Många folkhögskolor har här en bra kompetens och stora erfarenheter, och det vore ju ett fruktansvärt slöseri att inte till fullo ta vara på detta också i framtiden. Det allvarligaste är naturligtvis att många arbetslösa ungdomar skulle förlora en mycket bra möjlighet till utbildning.

Det är en uppenbar risk att, om det inte finns en given ram, länsarbetsnämnden, som skall stå för upphandlingen av utbildningen, i stället för folkhögskolorna väljer det reguljära skolsystemet. Den speciella miljön, internatundervisningen och den särskilda undervisningsmetoden på folkhögskolorna, allt detta har visat sig ha en mycket positiv inverkan på ungdomarna, vilkas arbetslöshet ofta beror på sociala skäl.

Vi reseranter från folkpartiet och centern menar alltså att det är nödvändigt att regeringen använder den fullmakt riksdagen redan givit och ställer till SÖ:s förfogande en speciell ram för att anordna utbildning för arbetslös ungdom i samma storleksordning som i dag sker vid folkhögskolorna. Detta är nödvändigt för att folkhögskolorna skall kunna planera sin verksamhet och anställa lärare och annan personal. Det är faktiskt ingen liten grupp det rör sig om – det handlar om ungefär 2 000 ungdomar i dag.

Jag yrkar bifall till reservation 6. Jag vill upprepa att jag alltså yrkar bifall till reservationerna 10, 12 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 133 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Centerpartiets uppfattning är att sysselsättningspolitiken måste få en offensiv inriktning, där nya och varaktiga arbetstillfällen skapas.

Trots högkonjunkturen är arbetslösheten fortfarande hög. Vi kan konstatera att socialdemokraterna har gjort en hel del misslyckanden på detta område. Trots många vida löften som socialdemokraterna gett har vi kvar en hög arbetslöshet, och det är beklagligt.

Tyvärr har riksdagen inte ställt sig bakom den offensiva och aktiva närings- och regionalpolitik som centern förordat utan har tidigare i år gått emot våra yrkanden. Vi beklagar det, eftersom våra offensiva förslag till nya jobb var en förutsättning för vårt besparingsförslag inom arbetsmarknadsverkets ansvarsområde.

Den otillräckliga arbetsmarknaden har skapat särskilda problem för ungdomen. Centerpartiet har lämnat en rad förslag, vilka syftar till att underlätta ungdomens inträde på arbetsmarknaden. Vi har föreslagit ett samlat kommunalt ansvar för alla ungdomar upp till 19 år och en utveckling av ungdomsplatser och ungdomslag för att skapa bättre möjligheter till arbete i det enskilda näringslivet.

Socialdemokratin har avvisat våra förslag och i huvudsak förordat placering av ungdomar inom den offentliga sektorn. Det är först sedan AMS nu har aktualiserat förslag om s. k. inskolningsplatser som regeringen följer upp tankegångar som liknar centerpartiets. Vi tycker detta är bra, men vill samtidigt varna för att regeringens hittillsvarande halvhjärtade engagemang i denna fråga skall få bli rådande i det fortsatta arbetet.

I reservation 3 motsätter vi oss förslaget till ändrade regler för flyttningsbidrag. De stora skillnader som nu råder mellan olika delar av vårt land när det gäller sysselsättningsmöjligheterna måste mötas med en aktiv regionalpolitik, som skapar nya arbetstillfällen i de mest utsatta områdena, och inte med en förstärkt flyttlasspolitik. Mot denna bakgrund finns det inte skäl att stimulera till ökad flyttning genom att ge flyttningsbidrag till personer som tar jobb med mer än tre månaders varaktighet utanför den egna hemorten.

Vi avstyrker också förslaget i propositionen om att flyttningsbidrag skall kunna lämnas till byggnadsarbetare oberoende av om traktamente utgår. Vår uppfattning är att arbetsgivare skall svara för de kostnader som uppkommer vid hemresor.

I reservation 6 tar vi tillsammans med folkpartiet upp frågan om folkhögskolornas roll i utbildningen av arbetslösa. Vi vill i detta sammanhang understryka den betydelsefulla roll som folkhögskolorna spelar när det gäller att ge arbetslös ungdom en bra utbildning. Det bör särskilt påpekas att det finns en stor grupp ungdomar vars arbetslöshet beror på närmast sociala skäl. Det är för just denna grupp ungdomar som folkhögskolornas särskilda möjligheter kommer till sin rätt. Den speciella miljö som råder, med bl. a. *internatundervisning, har visat sig ha en positiv inverkan. Därför är det viktigt att kurser för arbetslös ungdom får anordnas vid folkhögskolorna på samma sätt som tidigare. Det är en stor risk att så inte kommer att bli fallet, om riksdagen bifaller utskottets förslag i betänkandet.*

I reservation 13 kräver vi en parlamentarisk utredning om åtgärder för ungdomar i åldern 20–24 år. För denna ungdomsgrupp kvarstår problemen på arbetsmarknaden, med en hög andel öppet arbetslösa. Samhället bör därför studera just denna ungdomsgrupps svårigheter. Vi föreslår att en parlamentarisk utredning tillsätts med direktiv att analysera och finna lösningar på de svårigheter som denna grupp av ungdomar har att vinna inträde på arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 6, och 13.

Anf. 134 KARI-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Regeringen berömmar sig av att arbetslösheten minskar, men det är ett påstående vars sanningshalt kan ifrågasättas. I den s. k. högkonjunkturen är det fortfarande stor arbetslöshet. Betydande regionala skillnader uppvisas, och de strukturella arbetslöshetsproblemen ökar. Män-

niskor i glesbygd och strukturomvandlingsområden har en mycket besvärlig arbetsmarknad. De handikappade ställs konsekvent utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Ungdomarnas möjlighet att få fasta jobb är lika liten som tidigare. Ungdomsarbetslösheten göms undan i ungdomslag och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Rekryteringsstödet skall nu enligt regeringens förslag göras om och delas upp i två former, en för långtidsarbetslösa och en för övrig svårplacerad arbetskraft.

Det nya i regeringens proposition är förslaget till inskolningsplatser. De skall vara till för 18–19-åringar, och platserna skall tas fram i industrin och hela det privata näringslivet. Förslaget om inskolningsplatser som alternativ till ungdomslag förutsätter att parterna på arbetsmarknaden träffar avtal om en sådan lösning. Avtalet skall vara klart till den 1 oktober. Statsbidrag skall utgå med högst 50 % av den totala lönekostnaden och ges under högst sex månader.

Förslaget om inskolningsplatser är inte insatt i någon politik som leder till fler fasta jobb. Förslaget kan däremot vara positivt i den meningen att ungdomen får erfarenheter av industrimiljö. Hela förslaget kan emellertid ses som ett förslag om subventionerad provanställning. Det är en uppenbar risk för att inskolningsplatserna blir ytterligare ett näringslivets instrument för utsortering av ungdomar. Dessutom kan det allvarligt ifrågasättas om det över huvud taget skall utgå statsbidrag i ett läge när företagens vinster har nått rekordnivå.

Vpk:s inställning är att politiken skall inriktas på att erbjuda ungdomen fasta jobb med en lön som det går att leva på. Vi är positiva till att ungdomar kan beredas jobb inom industrin, men det måste framläggas förslag som leder till fasta jobb. Vi föreslår dessutom att de kostnader som samhället åsamkas genom att framför allt det privata näringslivet inte kan tillgodose behovet av arbete åt alla skall täckas genom att man till statskassan tar in medel via en särskild "ungdomsskatt" på främst de vinster och förmögenheter som byggs upp inom företagen. Vpk ställer även som villkor för att godkänna förslaget om inskolningsplatser att dessa inte blir detsamma som subventionerade provanställningar. Statsbidrag på 50 % av lönekostnaderna under sex månader bör enligt vår mening utgå endast om ungdomarna får ett fast arbete efter inskolningstiden. Bidragen bör därför utbetalas i efterskott.

Herr talman! Vpk-reservationen nr 11 handlar om den s. k. Örebromodel- len. Ungdomar i gruppen 20–24 år har problem på arbetsmarknaden. För dem minskar arbetslösheten obetydligt trots en viss konjunkturförbättring under åren 1984 och 1985. Andelen långtidsarbetslösa ökar också om man inte vidtar några åtgärder. Orsaken till den försämrade situationen för 20–24-åringarna är delvis att kommunernas arbetsförmedlingar prioriterar 18–19-åringar sedan lagen om ungdomslag tillkom.

Genom det projekt som bedrivs enligt Örebromodellen har man i stort lyckats lösa arbetslöshetsproblemen avseende de öppet arbetslösa bland 20–24-åringarna i Örebro kommun. Den kvarstående arbetslösheten utgörs mest av korttidsarbetslöshet under en karenstid eller söktid, då många ungdomar får arbete eller utbildning. De som inte lyckas få arbete eller utbildning under karenstiden erbjuds ungdomsarbete. Detta innebär att de

ungdomar som inte får fast arbete på arbetsmarknaden i stället för att gå kvar i arbetslöshet under längre perioder blir föremål för en planerad åtgärd.

Däremot löser inte projektet ungdomsarbetslösheten i den meningen att flera jobb skapas eller att antalet ungdomar utanför den öppna arbetsmarknaden minskar, men man måste se till den samhällsnytta som uppnås.

Efter en försöksverksamhet under två år kan man inte göra en rättvisande utvärdering av Örebromodellen. Projektet måste få leva vidare för att man skall kunna bedöma om det är samhällsekonomiskt försvarbart. Man kan emellertid redan nu konstatera att Örebromodellen har öppnat nya möjligheter och inneburit att ett flertal ungdomar fått anställning på den öppna arbetsmarknaden eller anställning med lönebidrag. Genom Örebroprojektet har många arbetslösa ungdomar fått möjlighet att på ett mjukt sätt komma in i arbetslivet.

En avveckling av projektet innebär att ca 400 ungdomar och 19 handledare kommer att bli tvungna att ställa sig i arbetslöshetskön. Det överensstämmer inte särskilt bra med de löften om välfärd och sysselsättning som regeringen gav under valrörelsen.

Från AMS sida har man klart uttalat sig för arbete i första hand och kontant understöd i andra hand. Det är konstigt att utskottet inte tagit fasta på detta och föreslagit att medel skulle ställas till förfogande för att genomföra projektet på ett riktigt sätt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-reservationerna 11 och 14 samt till motion 568, yrkande 19, som hänför sig till utskottets hemställan under punkt 6, mom. 1, om bidragsvillkor för inskolningsplatserna.

Anf. 135 MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga att inte heller jag tänker gå in i detalj på frågor som rör arbetsmarknadsutvecklingen. Som Bengt Wittbom sade gjorde vi det i anslutning till debatten om budgetpropositionen. Jag vill ändå göra några konstateranden.

Visst kan man konstatera att vi har reducerat arbetslösheten och att sysselsättningen har ökat. Visst är allt detta också ett resultat av en målmedveten satsning, en politisk strävan och stora resurser. Men vi kan även konstatera att arbetslösheten fortfarande är hög – enligt de krav vi ställer på samhället. Detta säger vi trots att Sverige har en för Europa mycket låg arbetslöshet. Socialdemokratin har höga krav på sig själv när det gäller vår kärnfråga om rätten till arbete åt alla, och det skall vi fortsätta att ha. Men utvecklingen på arbetsmarknaden sedan budgetpropositionen debatterades här har ju som sagt inte gett anledning till förslag till några avgörande förändringar.

Kompletteringspropositionen, som vi nu diskuterar, innehåller dels förslag till åtgärder som är inriktade på att tillväxtmålen skall kunna uppnås, dels förslag till kompletterande åtgärder för särskilt utsatta grupper. Jag skall beröra några av de viktigare inlagen i propositionen. Johnny Ahlqvist kommer senare att beröra strukturstödet för byggarbetsmarknaden.

Jag vill börja med att ta upp detta med ändrade regler för flyttningsbidraget. Enligt förslaget i propositionen är detta bidrag numera till för att kunna hjälpa också dem som har fått kortare anställning, minst tre månader. Jag

tycker att det är viktigt att framhålla att även de som måste flytta skall få all hjälp som samhället kan ge. En sådan här stödform stimulerar inte till flyttning, men däremot stöttar den dem som tvingas att flytta.

Jag vill också nämna att det föreslås att man inom det nya systemet för upphandling av utbildning också skall prova köp av utbildning från det reguljära utbildningsväsendet. Detta skall även gälla de särskilda kurser för arbetslös ungdom som folkhögskolorna anordnar. Både regering och utskott har konstaterat att det därför inte längre behövs någon särskild ram för sådana kurser. Jag vill till att börja med, precis som Charlotte Branting, betona den vikt och den nytta som dessa kurser har haft och i fortsättningen kommer att ha. De ger grundkunskaper och innebär för många ungdomar en ny studiestart.

Utskottet har på ett flertal ställen i betänkandet också framhållit att man utgår från att arbetsmarknadsmyndigheterna kommer att utnyttja de ändrade reglerna till att köpa de kurser för arbetslös ungdom som behövs. Det nu föreliggande beslutet betyder att ramen tas bort. Men jag tycker inte att det finns någon anledning till oro - det bör även gälla för de andra partierna. En ram är ju också ett tak som försvinner. För att motverka den oro som många ändå har givit uttryck för, har utskottet valt att ge regeringen till känna att man utgår från att folkhögskolekurser även fortsättningsvis kommer att anordnas för arbetslös ungdom. Detta är viktigt att framhålla, det vill jag ytterligare stryka under.

En annan stor och viktig fråga som vi i dag - och kanske även framdeles den viktigaste - har att diskutera, är just arbetsmarknadsinsatser för ungdomarna. Vi har talat om detta vid många tillfällen här i kammaren, och vi kommer att göra det många gånger till. Under de senaste åren har det skapats en hel del nya lösningar som ofta även har varit effektiva. Men målet kommer självfallet, Karl-Erik Persson, att vara fasta jobb - inte bara åt ungdomarna, utan åt alla människor i vårt land. Det borde vara en självklarhet även för Karl-Erik Persson. Det är inte bara vpk som tycker att det är bättre med fasta jobb, utan det kravet står vi nog alla bakom.

I propositionen redovisas några av de utvärderingar som har gjorts av de åtgärder vi i dag har satt in. Jag skall inte här dra resultatet av dessa utvärderingar, men jag kan rekommendera dem till läsning för den som ytterligare vill sätta sig in i dessa frågor.

Ungdomslagen är enligt vår uppfattning en relativt effektiv form av arbetsmarknadsinsats. Men den omfattar väldigt många olika ungdomsgrupper, med olika bakgrund. Därför är självfallet behoven också många och olika. Det har länge varit en strävan att på olika sätt försöka utnyttja näringslivet mer än vad som sker i dag för att ge ungdomar arbetslivserfarenhet. Det har förvisso gjorts många försök, men nu kan vi förhoppningsvis se slutresultatet i form av det som fått namnet inskolningsplatser. Som många känner till, förutsätts för dessa platser att ett avtal kommer till stånd mellan parterna. Det skall främst gälla industrin. Det är också viktigt att understryka att en jämn könsfördelning bör uppnås. Industrin tenderar att oftare anställa pojkar, och den stora gruppen arbetslösa är flickor, vilket märks även i ungdomslagen.

I propositionen stryks mycket noga under att ungdomslagen även fortsatt

ningsvis skall vara den sista åtgärden som tas i bruk. Regeringen räknar med, som tidigare sagts, att ett avtal skall kunna gälla från den 1 oktober, att 10 000 platser tas fram, att statsbidrag utgår med 50 % av lönekostnaden i sex månader.

De viktiga malen med inskolningsplatserna är självfallet att de skall ge arbetslivserfarenhet, insyn i olika delar av arbetsmarknaden och en inskolning. De kommer att bli ett värdefullt komplement till övriga åtgärder för ungdomar på arbetsmarknaden. Detta kan renodla ungdomslagen ännu mer, för att riktas mot de grupper av ungdomar som har de största behoven av att få en orientering om utbildningsvägar, ett socialt stöd och en grundläggande erfarenhet.

Det är ett ärligt besked, Bengt Wittbom, att detta länge har varit en strävan. Det kanske är så, som även Ingvar Karlssons i Bengtsfors inlägg andades, att det är "surt, sade räven".

Det har talats om detta länge, men nu kommer en socialdemokratisk regering, förhoppningsvis med hjälp av parterna, att kunna se till att ett sådant här förslag genomförs. Låt oss vara glada över det för ungdomarnas skull!

Bengt Wittbom frågade varför inskolningsplatserna är förbehållna gymnasieutbildade ungdomar. Det har länge varit en strävan att alla ungdomar skall ha rätt och nästan skyldighet att gå i gymnasiet innan de söker sig ut på arbetsmarknaden. En utbildning är nämligen värdefull för de enskilda ungdomarna, inte bara för deras arbetslivserfarenhet senare. Jag vill än en gång uppmana moderaterna att läsa både propositionen och betänkandet, där det på flera ställen står att utbildning fortfarande är den första åtgärden. Därför är er reservation 9 ganska onödig.

När det gäller ytterligare förändringar av ungdomslagen har arbetsmarknadsministern och även utskottet sagt nej till AMS förslag att förlänga anvisningstiden från tre veckor till tre månader. Folkpartiet och moderaterna vill förlänga anvisningstiden, men jag tror att det vore mycket olyckligt. Man skall komma ihåg att för de ungdomar som har slutat skolan är anvisningstiden i dag tre månader, men för de övriga grupperna kan tre månader bli en period av sysslolöshet. Detta strider mot grundtanken med ungdomslagen, som skall vara en snabb metod om andra åtgärder inte går att använda.

Örebromodellen innebär att kommunalt beredskapsarbete varvas med utbildning just för gruppen 20–24-åringar. Kommunen har fått statsbidrag med 80 % av lönekostnaderna. Det sades från början att det var en försöksverksamhet i två år, och de två åren har nu gått. Det resultat vi kan se i dag är att ingen ifrågasätter att försöket har haft ett värde. Ett särskilt avtal har också tecknats mellan Kommunförbundet och arbetstagarorganisationerna om att andra kommuner också skall få samma möjlighet med 75 % statsbidrag. Det finns därför inte längre någon anledning att särbehandla Örebro – försöksperioden har gått ut, och den bör inte förlängas.

Jag vill betona att ingen har ifrågasatt värdet av Örebromodellen, som det lät i Karl-Erik Perssons beskrivning. Det är upp till kommunen och arbetsförmedlingen i Örebro att hitta former för en fortsatt verksamhet.

Avslutningsvis vill jag säga till centern att jag tyvärr inte tror att någon parlamentarisk utredning – hur stor nytta de än kan göra ibland – kommer att

kunna hjälpa 20–24-åringarna att få fast arbete på arbetsmarknaden. Vi vet sedan tidigare debatter att det är fråga om långtidsarbetslösa, ofta lågutbildade och boende i glesbygd. Dessutom är detta en mycket stor åldersgrupp. Det är därför viktigt att de åtgärder som i dag kan vidtas utnyttjas fullt ut för denna grupp. Det handlar om utbildning, regionalpolitik, tillväxt och nya jobb, dvs. sådant som gäller även andra grupper i vårt samhälle. Här behövs politikernas, arbetsmarknadens parter och näringslivets gemensamma insatser för att man skall lyckas komma en bit närmare målet om arbete åt alla.

Därmed yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 136 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Det kan inte vara lätt att vara socialdemokratisk företrädare i den här debatten. Man talar om de stora saker som har uppnåtts för att öka sysselsättningen och hejda arbetslösheten. Men det är en sak att tala om åtgärderna och en annan sak att förverkliga dem, Mona Sahlin. Vi har lika stor öppen arbetslöshet nu som vi hade i april 1982. Vi har fler människor sysselsatta med hjälp av kortsiktiga åtgärder än vi hade då. Då hade vi ekonomisk kris, nu har vi de bästa tiderna någonsin, om man får tro regeringen. Jag förstår att detta är besvärligt.

En replik om ungdomslagen håller nog, Mona Sahlin. Hon säger att socialdemokraterna alltid har strävat efter förändring och förnyelse. Det märkliga är egentligen att ni inte, vid alla de tillfällen här i kammaren som det har förelegat liknande förslag, har följt de förslagen. Varför har ni inte gjort det? Detta är inte det första tillfället då det finns fristående utvärderingar som redovisar alla de negativa följderna av ungdomslagen. Det som har kommit nu är bara en del av en mängd utvärderingar.

Det är intressant att lyssna på hur olika socialdemokratiska företrädare betecknar ungdomslagen som instrument, t. ex. hur bra den är. Mona Sahlin säger att det är en relativt effektiv form. Arbetsmarknadsministern brukar säga att det är det bästa som någonsin har hänt. Då kan man fråga sig: Varför minskar man någonting som är det bästa som någonsin har hänt?

Jag tror att vi kan vara överens om att ungdomslagen som den har tillämpats har lett till inlåsningseffekter, till undanträngning av riktiga jobb, framför allt av ungdomars ingångsjobb, och ensidig inriktning på den offentliga sektorn, som absolut inte har framtidsjobben för ungdomarna. Den offentliga sektorn rekryterar inte ungdomar i någon stor utsträckning, det vet vi.

Det håller inte, Mona Sahlin, att om anvisningstiden säga att arbete i ungdomslag är den absolut sista åtgärden. Det spelar ingen roll hur många gånger Mona Sahlin säger det, när hon i nästa stund konstaterar att anvisningstiden inte kan vara anpassad efter denna målsättning, utan man måste ha kort anvisningstid, så att dessa åtgärder snabbt kan sättas in. Hör inte Mona Sahlin själv att detta inte stämmer? Man kan inte lägga pussel med bitar som inte passar, för då blir det inget färdigt pussel. Jag tycker att ni skulle ha gjort som AMS ville att ni skulle göra och som vi moderater har velat i flera år, nämligen förlängt anvisningstiden och gjort ungdomslagen till

en absolut sista åtgärd, framför allt en åtgärd som sätts in när också ungdomarnas egna initiativ och verksamheter för att hitta riktiga jobb har prövats. Det, herr talman, är själva poängen och skillnaden mellan oss. Mona Sahlin och socialdemokraterna utgår ifrån att ungdomarna inte gör någonting när de är arbetslösa. Vi utgår ifrån att de söker jobb, och det är en bra verksamhet.

Anf. 137 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Man är faktiskt orolig på folkhögskolorna, Mona Sahlin, för hur denna utbildning skall te sig i framtiden. Jag har förstått det genom olika kontakter. Men nu skriver majoriteten vackra ord om hur värdefull och bra denna utbildning är, och så hoppas man på att länsarbetsnämnden skall upphandla utbildning hos folkhögskolorna.

Men vi skall komma ihåg att detta är ett reservationsanslag, och det kan krympas ihop. Det finns alltså ingen garanti, som i vårt förslag, vilket säger att det skall finnas en absolut ram kring detta. Vi i folkpartiet menar att denna utbildning, som alla tycker är så bra, verkligen skall garanteras ett utrymme. Det är den enkla, viktiga skillnad som finns mellan oss reservanter och majoriteten.

På tal om ungdomslagen är det inte fråga om att hålla ungdomarna arbetslösa under någon längre tid. Tvärtom gäller det att verkligen göra allt för att först och främst ge dem riktiga jobb eller utbildning. Mona Sahlin säger att det skall vara en snabb metod att få in ungdomarna i ungdomslag. Men den får inte vara så snabb att man inte hinner med att undersöka vilka möjligheter som verkligen finns. Här är det viktigt, tycker jag, att konstatera att så här går det redan i dag till – man behöver de här tre månaderna. Låt oss då anpassa oss till den verkligheten, som redan i dag är ett faktum.

Anf. 138 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att ta upp folkhögskolekurserna. Jag tycker det är bra att vi i utskottet varit överens om att den upphandling som vi talat om i betänkandet kan göras.

Jag vill sedan berömma Mona Sahlin för att hon säger att målet är fasta jobb åt alla, även ungdomar. Det är vi helt överens om. Men när skall vi nå dit? Jag har framför mig arbetsmarknadsstyrelsens arbetsmarknadsstatistik. Tittar vi på den inser vi att det lär ta mycket lång tid innan vi når dit. SCB har räknat ut att 389 000 var arbetslösa någon gång under 1985. Tittar vi på gruppen 16–24-åringar finner vi att 171 000 var arbetslösa någon gång under 1985. Jag kan därför inte hålla med Mona Sahlin om att vi kommer dit på lång lång tid än.

Sedan till den s. k. Örebromodellen. När man lägger ned Örebromodellen blir konsekvensen att 400 ungdomar och 19 handledare direkt drabbas av arbetslöshet. Det skulle vara intressant att höra om Mona Sahlin haft kontakt med kommunalrådet i Örebro län, som verkligen kämpat för att Örebromodellen skulle få leva vidare, så att man kunde göra en riktig utvärdering – det är det man begär; man vill inte att det här skall vara en varaktig modell, men man tycker att den har tillämpats alldeles för kort tid.

Anna-Greta Leijon berömmar i det hon skriver om Örebromodellen, och

sa tar man bort pengarna! Det är ju inte konsekvent. Först tycker man att någonting är bra, och så tar man bort pengarna! Det är ju precis som om man ville ställa de här ungdomarna utanför den möjlighet de nu har till både skola och arbete till en viss del.

Anf. 139 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c) replik:

Herr talman! Mona Sahlin slår sig för bröstet och säger att sysselsättningen har ökat. Det har den gjort, men man måste säga att det vore märkligt om den inte hade gjort det, om man betänker att vi nu har högkonjunktur. Men trots att vi har en högkonjunktur är det nu högre arbetslöshet och fler i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än under lågkonjunkturen i början av 1980-talet. Och ändå säger man: Vi har lyckats med vår politik! Det innebär ju ett misslyckande för sysselsättningspolitiken. Ni har misslyckats med sysselsättningspolitiken precis som med regionalpolitiken. Det är därför ni hela tiden spär på med flyttningsbidrag.

Centerns uppfattning är klar: Man måste ha en aktiv regionalpolitik, som gör att folk inte behöver flytta från sin hembygd utan kan få ett jobb där de vill bo. Men tyvärr är en del tvingade att flytta, och då är det många gånger så att det kan krävas bidrag i olika former – det är helt klart.

Detta visar att ni inte vill föra någon aktiv regionalpolitik, utan ni vill ha en flyttlasspolitik. Mona Sahlin. Flyttningen har aldrig varit så stor som sedan ni kom till makten 1982. Jo, den var det på 1960-talet – även då regerade socialdemokraterna. Det är bara att beklaga. Ni motsatte er t. ex. länsanslagen; som är ett bra sätt att bedriva regionalpolitik på. Ni var inte på något sätt intresserade.

När det gäller folkhögskolorna förpliktar inte betänkandet till någonting, så folkhögskolorna kan inte planera efter det. Det är bättre om det finns en ram att planera inom. Socialdemokraterna brukar vara pigga på planering, men det gäller inte i det här fallet. De tycker att folkhögskolornas planering nu kan tillåtas gå vind för våg. Det är möjligt att det kommer att göras upphandlingar, men det mest troliga är att så inte kommer att ske.

Man skriver vidare om att arbetslösheten kommer att öka. Det är också möjligt att så kommer att bli fallet med tanke på att arbetslösheten nu är så stor trots högkonjunkturen. Det kommer ju så småningom en lågkonjunktur.

Jag tror inte att någon upphandling kommer att ske på folkhögskolorna, och det är i så fall beklagligt.

Anf. 140 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom tycker synd om mig och menade att det inte kan vara lätt att vara socialdemokrat. Jag tycker alltid att det är lätt att vara socialdemokrat. I vad gäller ungdomslagen ställer Bengt Wittbom frågan: Varför nu? Det har ju tidigare framförts förslag liknande det som nu är aktuellt. Men det har varit en stor skillnad, nämligen att de förslagen ofta har utgått från att riksdagen skulle förorda lägre löner för de ungdomar det gäller. Vad vi nu säger är att parterna skall sluta ett avtal under vissa former, och det är något helt annat, Bengt Wittbom.

Varför minska på något som är bra? frågar han vidare. Vi har hela tiden

utgått från att ungdomsgruppen inte är homogen. Det handlar om att vidta olika åtgärder för olika typer av ungdomar. Vi kan nu förhoppningsvis från ungdomslagen flytta ut en grupp som har större nytta av att direkt komma ut i industrin. Vi har hela tiden haft en sådan ambition. Vad det har gällt har varit att finna former för att förverkliga den, och jag hoppas att inskolningsplatserna kommer att vara en sådan form.

Charlotte Branting är orolig i vad gäller anvisningstiden och menar att den redan nu skulle behöva omfatta tre månader. Men det är viktigt att komma ihåg att tre månaders anvisningstid ju redan är genomförd för de ungdomar som går ut från en utbildning. För övriga ungdomar räcker det mycket ofta med tre veckor för att man skall kunna konstatera vilken typ av åtgärder som behöver sättas in. Det är inte alls så att arbetsförmedlingen slentrianmässigt i första hand placerar in dem på ungdomslag. Väg detta mot risken att en grupp av ungdomar som vi vet behöver ungdomslagen skall få gå sysslolösa i tre månader i väntan på placering i ungdomslag.

Karl-Erik Persson frågar varför 400 ungdomar skall bli arbetslösa i Örebro. Man vill på något sätt lägga skulden för detta på utskottet och arbetsmarknadsministern. Men förutsättningen är i sådana fall att kommunen inte förmår anvisa fortsatta åtgärder. Man var vidare överens om att försökverksamheten enligt Örebromodellen skulle få statligt bidrag under två år. Nu fullföljer man riksdagens beslut härom. Kan skulden för detta då läggas på arbetsmarknadsministern? Örebromodellen har dessutom varit så lyckosam att det slutits ett avtal som ger fler kommuner möjlighet att bedriva motsvarande verksamhet.

Till Ingvar Karlsson i Bengtsfors vill jag slutligen säga följande. Om man lyssnade noga kunde man konstatera att jag sade att vi alls inte är nöjda med den utveckling som ägt rum. En socialdemokrat är aldrig nöjd förrän arbete åt alla är en realitet, och det är viktigt att slå fast det även här. Jag konstaterade att arbetslösheten har sjunkit, att det har kommit till nya jobb i framför allt industrin men att arbetslösheten fortfarande är, mätt med våra mått, hög. Jag är även efter denna debatt övertygad om att en medveten socialdemokratisk regeringspolitik kommer att leda långt mycket närmare målet än en splittrad borgerlig politik.

Anf. 141 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Nej, arbetslösheten har inte sjunkit, Mona Sahlin. Statistiken från AKU, AMS och SCB visar att i april 1982 var 111 900 personer öppet arbetslösa, i april 1986 112 000. I april 1982 var 97 200 personer sysselsatta i korta arbetsmarknadspolitiska åtgärder, i april 1986 var det 101 300. Arbetslösheten har inte sjunkit. Sluta därför att påstå det! Jag tycker att det räcker att säga att sysselsättningen har ökat, för det har den faktiskt gjort.

Så några ord om ungdomslagen. Om inte löneförhållandena för ungdomar i näringslivet skall förändras, vad skall då det här avtalet handla om? Varför behövs det då ett avtal som hanterar lönerna? Skall avtalet innebära ännu högre ungdomslöner, eller vad då?

Det är klart som dagen att man vill eftersträva en anställningsform och en löneform som är anpassade till vad man räknar med att ungdomarna skall

göra. Mindre produktiva insatser innebär också lägre löner – det är en självklarhet, och det tror jag att både arbetstagar- och arbetsgivarsidan har alldeles klart för sig.

Sedan kan jag inte underlåta att säga några ord om Örebromodellen. Jag hade tänkt vänta med det tills Helge Hagberg, socialdemokrat från Örebro, hade inträtt i kammaren, men han kommer tydligen inte, och det förstår jag.

Jag kan berätta hur hans kollega kommunalrådet Axel Gisslén gjorde under valrörelsen. Så fort han fick se mig eller någon annan moderat, pekade han mot oss och sade: Får moderaterna och Bengt Wittbom någonting att säga till om, då försvinner Örebromodellen. Det är garantin för att den försvinner. Rösta på socialdemokraterna och garantera Örebromodellens framtid!

Mer behöver inte sägas, herr talman. Det var inte så att man var överens om några två år. Socialdemokraterna här i Stockholm och i kanslihuset tyckte kanske att det var lagom med två år, men det tyckte inte Axel Gisslén. Jag förstår, Mona Sahlin, att det är en liten fnurra på tråden för ögonblicket internt i den här frågan.

Jag tycker att det är bra att anslaget till Örebromodellen dras in. Jag tycker att det är bra att ungdomslagets omfattning minskar. Jag tycker att det är bra att terapikedjan har börjat nedmonteras. Mig spelar det ingen roll, om det är en socialdemokratisk eller en borgerlig regering som gör det. Men låt oss, Mona Sahlin, få en diskussion om grundorsakerna till att ni gör det här. Det skulle minska möjligheterna till en hel del onödiga diskussioner i framtiden.

Anf. 142 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Nog borde det väl ändå bekymra Mona Sahlin att 200 000 personer 1980 stod utanför den reguljära arbetsmarknaden, medan motsvarande siffra för 1985 är 300 000. Jag tycker att det är någonting som bör oroa oss alla som jobbar för arbete åt alla.

Det är verkligen inte meningen att ungdomarna skall gå och vänta på arbete, Mona Sahlin, utan de skall naturligtvis på alla sätt söka jobb. Jobsökarakteriteterna börjar ju direkt och även insatserna från arbetsförmedlingens sida. Men det behövs som sagt litet tid.

Man kan verkligen fråga sig när man hör Mona Sahlin tala, om socialdemokraterna verkligen ser ungdomslagen som en sistahandsåtgärd. Ibland verkar det nästan som om de skulle betrakta den som en förstahandsåtgärd.

Sedan vill jag konstatera att Mona Sahlin inte sade någonting om lärlingsutbildningen, som jag tog upp i mitt anförande. Vi tycker från folkpartiets sida att den utbildningen är väldigt angelägen, och jag sade att vi skymtar nu en liten ljusning hos socialdemokraterna i synen på lärlingsplatser. Jag hoppas att det inte var fel, och det vore bra om vi kunde få det bekräftat här i dag.

Man har accepterat avtal när det gäller inskolningsplatser. Det vore då bra om vi kunde få bekräftat av Mona Sahlin att man kan tänka sig speciella avtal om ungdomslönerna, just för att ge ungdomarna större chans att få jobb.

Anf. 143 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det hade varit intressant om Mona Sahlin hade läst den skrift som högskolan i Örebro har gett ut där man jämför Örebromodellen med liknande projekt som genomförts här i landet. Där framgår att Örebromodellen är helt suverän i den del som gäller ungdomar.

Avtal kan ju förlängas, Mona Sahlin. Örebro kommun har begärt en förlängning, plus att man inte har utnyttjat de medel som regeringen ställt till förfogande. Man utnyttjade 28 miljoner av tilldelade 48. Det tyder på att man från början var beredd att betala mycket mer. Men Mona Sahlin får vara nöjd med att hon får medhåll från Bengt Wittbom. Det tycker jag är rätt så bra. Det är precis som Bengt Wittbom säger att Axel Gisslén faktiskt använde detta som ett argument i valrörelsen. Det är helt riktigt. I och med att jag kommer från samma län så känner jag till detta.

Jag tycker att man skall vara litet försiktig med inskolningsplatserna, för de kan bli ytterligare ett instrument för näringslivet för utsortering av ungdomar. Man kan inte komma ifrån att inskolningsplatserna kan vara ett led i en sådan utveckling. Så man kanske skall vara litet försiktig när man träffar avtalen och försöka konstruera dem så att de inte får denna effekt. Det är en stor risk för det. Man skall kanske inte vara så glad och tro att inskolningsplatserna skulle innebära en lösning för dessa ungdomsgrupper.

Anf. 144 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom kommer tillbaka till frågan om lönerna när det gäller inskolningsplatser. Jag vill då åter påpeka att det är arbetsmarknadens parter som skall fatta beslut och sluta avtal om lönerna, inte Bengt Wittbom eller någon annan i denna kammare, dess bättre. Det är en väldigt viktig princip som det är väsentligt att hålla fast vid även fortsättningsvis.

När det gäller Örebromodellen vet jag inte om jag är riktigt överens med Bengt Wittbom. Jag vet inte om Bengt Wittbom är helt på det klara med vad han och jag tillsammans har skrivit i detta betänkande. Vi skriver följande: "Örebroförsökets värde som fungerande modell för hur ungdomar kan stödjas med varvning av utbildning och arbete är inte ifrågasatt från något håll." Det är viktigt att poängtera att den erfarenhet som Örebroprojektet har gett oss här, kommunerna och arbetsförmedlingarna om hur man kan utnyttja varvningen har varit värdefull. Den modellen hoppas jag att vi skall få ha i fortsättningen, men inte i form av specialstöd som infördes som försöksverksamhet och som från början sades skulle gälla i två år.

Alla kommuner, inkl. Örebro, har en annan möjlighet via de avtal som har slutits. Det är bara att hoppas att också Örebro kan få del av dem och kan fortsätta med åtgärderna för ungdomarnas skull. Inskolningsplatserna och rekryteringsstödet, som finns upptagna i kompletteringspropositionen, kommer att kunna hjälpa även ungdomarna i Örebro. De är naturligtvis inte uteslutna från de övriga stödformer som vi har i det här landet.

Sedan om ungdomslagen. Jag har sagt här i dag och i alla andra debatter i denna kammare som handlat om ungdomslagen att det står i propositionen och i själva lagen om ungdomslagen att de skall användas som sista åtgärd. Det gar inte att understryka detta mera. Det är viktigt att framhålla att ungdomarna, för att de skall få en ordentlig chans på arbetsmarknaden till

fasta jobb, måste ha en riktig utbildning. Det är vi helt på det klara med. Det kommer att vara ännu viktigare nu när den nya tekniken träder in att ungdomarna står väl rustade även utbildningsmässigt. Det har ingenting att göra med att vi tycker att tre månaders sysslöshet är någonting negativt. Ungdomslagen kommer alltid att vara en väldigt värdefull och viktig åtgärd i detta sammanhang.

Det finns en grupp ungdomar som i dag inte vet vad de vill läsa eller om de vill läsa någonting i skolan. De får inte något socialt stöd från någon. För dem kommer ungdomslagen alltid att vara ett viktigt instrument. Då är det farligt att förlänga tiden till tre månader just för den gruppen. Låt oss tillsammans hjälpa till med att få de problem som finns på sina håll med anvisningstiden lösta och få arbetsförmedlingarna att i större utsträckning använda andra tillgängliga åtgärder. Kanske den bild som i dag inte är helt ljus kan bli litet ljusare även för ungdomarna.

Anf. 145 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Jag kommer att ta upp de delar i betänkandet som berör byggverksamheten, och då främst strukturstödet för handikappade byggnadsarbetare, uppsökande verksamhet bland arbetslösa byggnadsarbetare samt tidigare läggande av byggande, samt de reservationer som finns på dessa områden.

I dag finns det ca 300 000 personer som arbetar inom byggsektorn. För många av dessa gäller inte samma trygghet som inom den övriga arbetsmarknaden.

Att bli äldre eller arbetshandikappad som byggnadsarbetare kan sluta med att man blir tvungen att lämna sitt arbete, därför att det helt naturligt inte finns samma möjlighet till omplacering som i övriga branscher.

Inom byggverksamheten har pågått och pågår fortfarande en omstruktureringsprocess, vilket innebär att det finns en grupp inom kåren som riskerar att slås ut från möjligheten till arbete. Detta medför en stor risk för att ett mycket stort yrkeskunnande samtidigt försvinner. De som slås ut är ofta människor med mycket lang erfarenhet. Tyvärr kan man förutse att omstruktureringsprocessen kommer att pågå ytterligare flera år, och risken finns att problemen då förstärks ytterligare.

Med anledning av detta gav regeringen AMS i uppdrag att utreda frågan och komma med förslag till lösningar. AMS har gått in i förhandlingar med de åtta största byggföretagen i Sverige och Byggförbundet för att bilda en företagsform, som kan erbjuda arbetshandikappade och äldre arbetskraft arbete på särskilda objekt.

Förhandlingsresultatet har blivit att en organisation skall bildas både centralt och regionalt. Organisationen har fått arbetsnamnet Galaxen.

På det regionala planet skall byggföretagen bilda ett aktiebolag som skall samordna verksamheten och anställa arbetskraften. De personer som får anställning i Galaxen skall då komma från bygg- och anläggningsbranschen. Anställningsformen kommer att vara tillsvidareanställning eller fast anställning, vilket parterna redan i de inledande diskussionerna var överens om. Givetvis är inte avsikten att de personer som hamnar i Galaxen skall bli kvar

där, utan målsättningen är att de skall återföras till den ordinarie arbetsmarknaden:

I kompletteringspropositionen från regeringen tar man fasta på de synpunkter som framförts i AMS utredning angående problemen inom byggsektorn. Därför föreslår regeringen att det skall införas ett strukturstöd för byggarbetsmarknaden. Stödet skall omfatta en försöksperiod på fem år och omfatta maximalt 2 000 personer. Första året skall verksamheten omfatta 500 personer. Därefter skall den fortsatta utbyggnaden bestämmas av regeringen. Statsbidraget skall utgå med 75 % av lönekostnaderna under högst tre år för samma individ. Har det inte lyckats att bereda denna person annat arbete under den perioden, kan statsbidrag utgå under ytterligare två år, då med 50 %.

Detta innebär att strukturstödet maximalt kan utgå under en femårsperiod. Har det inte lyckats att klara arbetsituationen för den berörda arbetstagaren, får ordinarie arbetsmarknadsåtgärder prövas, inkl. de åtgärder som finns för arbetshandikappade. Då det är en stor satsning som görs och då det är av yttersta vikt att de medel som satsas verkligen används på rätt sätt och i enlighet med de uppsatta målen, föreslår arbetsmarknadsministern regeringen att verksamheten skall följas upp kontinuerligt.

Propositionen innehåller förslag om tidigareläggande av byggande. Trots att läget på byggmarknaden är bättre än tidigare år, måste en stimulans ske i vissa regioner där situationen är besvärlig. En sådan region är de sex nordligaste länen, och här föreslås tidigarelägganden för 265 milj. kr. Dessa åtgärder innebär att 600–800 bygg- och anläggningsarbetare kan ges sysselsättning under den kommande vintern. De projekt som regeringen föreslår innebär inte bara satsningar för byggfolket utan även en satsning för bättre transporter och utbildningsmöjligheter och innebär därmed ett främjande av tillväxten i dessa län.

Sedan år 1983 har uppsökande verksamhet bedrivits bland arbetslösa bygnadsarbetare. Detta har skett i nära samverkan mellan Svenska Byggnadsarbetareförbundets lokalavdelningar och arbetsförmedlingen. AMS har utrett denna verksamhet och konstaterat att den gett positivt resultat. I utredningen sägs bl. a.:

”Arbetslöshetsperioderna har genom denna verksamhet förkortats och de lediga platserna har tillsatts snabbare. Insatserna har blivit särskilt värdefulla med hänsyn till kontaktmännens goda kännedom om branschen och de arbetslösas personliga och sociala situation.”

Eftersom de berörda enbart har positiva erfarenheter av denna verksamhet, föreslås i propositionen att medel för denna fortsättningsvis bör avsättas.

När det gäller den uppsökande verksamheten är utskottet inte enigt. Moderaterna har i reservation nr 8 yrkat avslag och föreslår att verksamheten skall ske inom ramen för de vanliga arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Det är bara att konstatera att de resurser som finns inte motsvarar de insatser som gjorts, så därför faller motiveringen för moderaternas reservation av sig själv.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag kommentera den moderata reservationen 7, som behandlar strukturstödet. Moderaterna tycks ha haft väldigt bråttom då de läste arbetsmarknadsministerns förslag i kompletteringspro-

positionen. Deras motförslag har baserats på resonemang som har föga med fakta i ärendet att göra. När det gäller både reservationerna 7 och 8 samt det särskilda yttrandet om tidigareläggning av byggande överensstämmer det de säger inte med förslagen i propositionen och inte heller med verkligheten.

I reservation 7 skriver moderaterna att det vore olyckligt att bygga upp speciella företag för skyddad sysselsättning inom byggbranschen, och man jämför då med Samhällsföretag.

Detta påstående överensstämmer inte alls med verkligheten. Det finns ingen avsikt i propositionen att bygga upp speciella företag. Allt arbete för de som är anställda i Galaxen skall ske i befintliga byggföretag. Det är inte heller fråga om skyddad sysselsättning, utan det gäller rehabilitering och anställning med lönebidrag. Det är alltså stor skillnad mot vad som gäller i Samhällsföretag.

Vidare påstår moderaterna att företagen måste anställa icke handikappade för att klara av arbetsuppgifterna. Även detta är fel. Galaxen behöver inte anställa icke handikappade personer. Personer såsom instruktörer och arbetsledare finns redan och ingår i den ordinarie arbetarkåren i resp. byggföretag som ger sysselsättning åt dessa människor.

Men det allvarligaste i reservationen är den kallsinnighet som moderaterna visar när man konstaterar att det inte är realistiskt att räkna med att dessa människor skall kunna återgå till den reguljära arbetsmarknaden. Redan på förhand dömer moderaterna ut dessa människor. I sin motion hänvisar man till de fria marknadskrafterna.

Avsikten med Galaxen är, som jag sade tidigare, rehabilitering, med en målsättning att varje år återföra 10 % av de placerade till den öppna arbetsmarknaden. Denna rehabilitering skall ske med stöd av byggbranschens anpassningsgrupp inom resp. län. Anpassningsgruppen är ett organ som tillsatts av parterna och där även Bygghälsan och arbetsförmedlingen ingår.

Herr talman! Jag skall avsluta med att yrka avslag på reservationerna 7 och 8 och bifall till utskottets hemställan.

Förslagen i betänkandet innebär verkligen ett nytänkande om ett socialt ansvarstagande för de människor som i dag i finns byggbranschen. Tyvärr tvingas jag konstatera att moderaterna som vanligt inte är beredda att ta detta sociala ansvar utan går emot utskottsmajoriteten utan att de har något annat realistiskt alternativ.

Anf. 146 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Projektet Örebromodellen kom i hög grad till på de ungas eget initiativ och efter kontakter direkt med Olof Palme och Anna-Greta Leijon. Regeringen och de berörda ungdomarna själva kunde uppleva hur samhället brydde sig om en utsatt grupp. De kämpade och hade en lyhörd regering som tog sig an deras frågor.

På en del håll har det särskilda projektet för 20–24-åringar upplevts som en favör för enbart Örebro och de unga som bor där. Visst kan detta vid en yttlig bedömning se ut så. Men den studie som t. ex. riksrevisionsverket gjort visar att det här projektet inneburit en billig form av insatser. Tar man in alla effekter kanske samhället har vunnit på verksamheten. För de berörda

ungdomarna har den definitivt varit bra. Tyvärr innebär nu budgetens rent skenbara utgiftssumma det här negativa synsättet.

Det statliga stödet till projektet med ungdomsarbete för 20–24-åringar hade som förutsättning att kommunen för genomförandet skulle få disponera medel motsvarande de kostnader för beredskapsarbete, A-kassa och KAS som staten skulle ha haft om projektet inte genomförts.

Utgiften för Örebro kommun har varit större än statens egen insats. Det betyder att staten inte haft utgifter för beredskapsarbete, arbetslöshetsstöd eller KAS till ungdomarna.

Motionsledes har vi socialdemokrater från Örebro län föreslagit en fortsatt satsning på projektet ungdomsarbete. Detta har dock inte kunnat villfaras i betänkandet från arbetsmarknadsutskottet. Detta är att beklaga. De borgerliga partierna har hela tiden varit negativa till den här speciella satsningen. Det är bara vi socialdemokrater på Örebrobanken och vpk som i någon form önskar en fortsatt satsning på projektet. Det leder tyvärr inte till bifall till önskemålen.

Nu framhåller arbetsmarknadsministern liksom utskottet i det aktuella betänkandet att projektet varit mycket bra. Det kan nu fortsätta efter de reguljära principer som finns, framhåller man. Jag måste uttrycka vissa tvivel till denna optimism. Dessa andra former har sin bestämda volym och sin begränsning i tid för t. ex. beredskapsarbete. Men låt oss avvakta och se vilket resultat som utskottets förslag får.

I voteringen kommer de socialdemokratiska ledamöterna från Örebro län att lägga ner sina röster. Vi kommer således inte att stödja vpk-reservationen. Den innehåller inte samma krav som vi ställde i den socialdemokratiska motionen. Vi avvaktar och får med tiden se hur utvecklingen blir. Blir utvecklingen som vi befarar kommer vi i stället att återkomma med våra krav. Men vi får hoppas att det är regeringens förslag och förslaget i betänkandet som kommer att visa sig vara framgångsrika. I så fall får vi vara glada över utvecklingen.

Anf. 147 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Helge Hagberg lät ungefär som jag tror att han låter när han försöker förklara för förvånade socialdemokratiska väljare i Örebro varför hans eget parti i regeringsställning avskaffar Örebromodellen. Jag förstår att det inte är så lätt att producera trovärdiga argument för det.

I valrörelsen i Örebro sade ni ju inte: Rösta på socialdemokraterna så lovar vi på länsbanken att motionera om ett bibehållande av Örebromodellen efter att den socialdemokratiska regeringen har dragit in anslagen och mer eller mindre medverkat till en nedläggning. Det var inte det ni sade. Ni sade: Rösta på socialdemokraterna för att Örebromodellens framtid skall garanteras. Ni skrämde med vargen, men samtidigt funderade ni inte tillräckligt mycket på vad er egen regering och ert eget parti skulle komma att göra.

Helge Hagbergs inlägg i denna debatt visar en sak, nämligen att den ton och den svansföring som socialdemokraterna hade i valrörelsen – det gäller inte bara i Örebro – var litet för hög. Nu är svansen kuperad, Helge Hagberg. Det besvärande för er är emellertid att det inte är en borgerlig regering som har kuperat den, utan det är era egna socialdemokratiska partivänner.

Anf. 148 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Helge Hagberg kan inte rösta på vpk-reservationen. Hans utspel här i kammaren är att beklaga. Den reservation beträffande Örebro-modellen som vpk har fogat till betänkandet skiljer sig mycket litet från den socialdemokratiska motionen. Helge Hagbergs utspel här i kammaren och hans motion är enbart till för att legitimera hans arbete.

Anf. 149 HELGE HAGBERG (s) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom sade att vår egen regering hade avskaffat Örebromodellen. Ja, det är riktigt. Örebromodellen som arbetsform är avskaffad, men i gengäld står det i utskottets betänkande att det nu finns möjligheter att följa den modellen – givetvis med begränsningar i tid och volym – i hela landet. Det är en inbjudan till alla kommuner, och jag har en allvarlig förhoppning om att kommunerna tillsammans med arbetsmarknadsmyndigheterna skall kunna skapa en verksamhet som verkligen kan leva upp till Örebromodellens idé.

Sedan säger Bengt Wittbom att vi använde en alltför hög tonart i valrörelsen. Men det kanske inte är riktigt. Det pågår en utveckling mot Örebromodellen, och vi har alltså ändå vunnit något.

Den största förändringen i åsiktshänseende har väl ändå Bengt Wittbom själv stått för. Han står bakom följande mening i det betänkande som vi nu har att behandla:

”Örebroförsökets värde som fungerande modell för hur ungdomar kan stödjas med varvning av utbildning och arbete är inte ifrågasatt från något håll.” – Alltså står Bengt Wittbom för åsikten att det nu inte finns någon kritik att framföra mot denna Örebromodell. Det är något helt och radikalt nytt som Bengt Wittbom nu stöder. Det skall noteras i protokollet som en framgång. Vi är naturligtvis stolta över att vi har fått över t. o. m. Bengt Wittbom på den ståndpunkten.

När det gäller Karl-Erik Persson och hans önskemål att vi formellt borde stödja hans reservation, vill jag säga, att det inte spelar så stor roll om det blir 19 eller 25 röster. Vi har avgivit vår röstförklaring. Vi hoppas naturligtvis att det nu skall bli en sådan utveckling som regeringen och arbetsmarknadsutskottets majoritet föreslår. Blir så fallet har vi anledning att vara nöjda.

Anf. 150 BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det mest anmärkningsvärda, Helge Hagberg, är att ni skall lägga ned rösterna. Hur skall ni förklara det hemma? Ni gav ju en garanti i valrörelsen. Er främste företrädare i Örebro kommun, Axel Gisslén, gav en garanti. Han sade: Vi hade borgerlig majoritet och när moderaterna fick någonting att säga till om försvann Örebromodellen och statsbidragen drogs in: Blev det socialdemokratisk regering skulle Örebromodellen fortsätta.

Det minsta man kan begära är ändå, tycker jag, att ni socialdemokrater på länsbanken skulle löpa linan ut och rösta för att den skall vara kvar. Det är väl inte så noga om det råkar vara någon liten formulering i vpk-reservationen som inte passar precis. Formuleringar är ni ju numera vana att hantera – åtminstone verkar det så om man lyssnar till Helge Hagbergs argumentation.

Det låter nästan som om Örebromodellen skall leva vidare fastän den inte skall det.

När det sedan, herr talman, gäller betänkandets formulering, som vi står bakom, vill jag säga följande:

För det första har Helge Hagberg låtit lura sig av de förgrovnings som finns i beskrivningen av vad moderata samlingspartiet har stått för i valrörelsen och står för i dag. Därför tror han nu att det har inträffat något nytt.

För det andra måste också ett politiskt parti visa litet hänsyn när kolleger i andra partier har det svårt. – De formuleringar som arbetsmarknadsministern och utskottsbetänkandet har om värdet av Örebromodellen, som sedan slutar i en nedläggning och indragning av statsbidragen, kan vi inte beteckna som något annat än en vacker begravning. Vi har tyckt att det är lämpligt att delta i den.

Anf. 151 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hålla med Bengt Wittbom i det han sade. Det hade varit ärligare, Helge Hagberg och övriga s-ledamöter, att rösta på vår reservation. Det är tydligen så bland socialdemokraterna att man skriver motioner för att stilla hemmaopinionen, men man vill inte stödja reservationer som har ett likartat innehåll. Det är beklagansvärt. Det skall bli intressant att se konsekvenserna av detta när det kommer fram i Örebro att Örebromodellen läggs ned.

Anf. 152 HELGE HAGBERG (s) replik:

Herr talman! Det är helt naturligt att vi från Örebro län var intresserade av att Örebromodellen skulle få fortsätta i den form den haft under två år. Nu var detta inte möjligt, utan vi får acceptera den form som nu föreslås. Vi får pröva detta och se hur det utfaller. Det kan hända att också det blir lika framgångsrikt, det hoppas vi verkligen. Om inte, så får vi återkomma. Det är den ståndpunkt jag deklarerar. Vi är tveksamma, och det är med anledning av denna tveksamhet vi lägger ned våra röster. Det är en markering vi gör.

I övrigt vill jag på allvar framhålla för Bengt Wittbom att Örebromodellen just i denna form visserligen inte fortsätter nästa budgetår, utan den går över i en annan form som är möjlig att vidareutveckla i hela landet. Det är ingen dålig framgång för en modell som har varit prövad i Örebro. De borgerliga var emot idén då, men nu läser vi i betänkandet att inte ens moderaterna har någon kritik att framföra mot denna modell. Det är också en framgång att vi har fått moderaterna att ställa upp för den åsikten.

Tredje vice talmannen anmälde att Karl-Erik Persson och Bengt Wittbom anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 153 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Jag noterar att arbetsmarknadsutskottet har gjort en välvillig skrivning när det gäller folkhögskolornas möjlighet att ordna särskilda kursor för arbetslös ungdom.

I utskottets betänkande kan man läsa: "Utskottet vill avslutningsvis papeka att regeringen i denna del inte uttryckligen begär att riksdagen skall återta det ovan nämnda, tidigare beviljade bemyndigandet ---."

Det aktuella bemyndigandet gäller bl. a. rätt att medge folkhögskolor möjlighet att ordna kurser för arbetslösa ungdomar utanför den allmänna folkhögskoleramen. Den ramen är avsedd att hindra att folkhögskolorna blir alltför stora. Det är enormt viktigt att regeringen utnyttjar den här möjligheten. Det finns goda skäl.

En enkät bland landets 125 folkhögskolor visar att 41 skolor planerar sammanlagt ca 100 kurser av det här slaget redan i höst. Planeringen innebär, att 15 600 elevveckor behövs utöver kvoten. Ca 1 500 elever kommer att delta.

Enkäten visar också att endast 5 av de 41 skolorna beräknar kunna genomföra kurserna utan nya elevveckor och mer pengar. 22 av de 41 skolorna är helt negativa till möjligheten.

Bäst vore det om riksdagen beslutade enligt förslaget i vår motion, som lagts till grund för reservation 6 i det här betänkandet. Där står det bl. a.: "Detta beslut innebär ett medgivande att sådan utbildning får bedrivas utanför den allmänna folkhögskoleramen. Innevarande budgetår får sådan undervisning enligt regeringens beslut den 19 juni 1985 omfatta totalt högst 20 000 elevveckor. Utöver gällande sedvanligt statsbidrag kan för dessa kurser lämnas ett bidrag för folkhögskolans faktiska merkostnader med högst 25 000 kr. per kurs."

Herr talman! Trots att jag hyser hopp om att regeringen skall utnyttja den chans till insats för de arbetslösa ungdomarna som utskottets förslag innebär, tar jag det säkra för det osäkra och yrkar bifall till reservation 6.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 37.)

Anf. 154 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 27 om lokalisering av grundskollärlinjen m. m.

Lokalisering av grundskollärlinjen, m. m.

Anf. 155 BIRGITTA RYDLE (m):

Herr talman! Det är i dag på dagen ett år sedan riksdagen fattade beslut om en ny lärarutbildning för grundskolan i form av en grundskollärlinje med två inriktningar, en mot tidigare årskurser och en mot senare. Tidigarelärarna skall kunna undervisa i årskurserna 1 t. o. m. 7, senarelärarna i årskurserna 4 t. o. m. 9.

Vi moderater anser att detta beslut var ett från skolans synpunkt olyckligt beslut. Vi avvisade förslaget därför att det var ett dåligt förslag och krävde en annan inriktning av utbildningen, som svarar mot de krav på kvalitet i utbildningen som man måste ställa.

I utbildningsutskottets betänkande 1985/86:27 behandlas regeringens förslag om var grundskollärlinjen skall lokaliseras. I reservation 1 till betänkandet återkommer vi och yrkar att riksdagen hos regeringen begär nytt förslag om framtida lärarutbildning enligt de riktlinjer som vi anger i reservationstexten. Det finns fortfarande möjlighet för riksdagen att ändra sitt tidigare beslut.

Herr talman! I avvaktan på nytt förslag till framtida lärarutbildning anser vi att nuvarande utbildningsplaner och utbildningsorter tills vidare bör behållas.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

I ett särskilt yttrande påpekar vi tillsammans med folkpartiet att regeringens förslag till lokalisering av lärarutbildningen hänför sig till den modell som riksdagens majoritet tidigare fattat beslut om. Eftersom vi har föreslagit en helt annan modell, har vi i det här läget inte tagit ställning till vilka orter som skall ha vilken typ av utbildning och omfattningen av den. Vi kommer därför att avstå vid eventuella voteringar i lokaliseringsfrågorna.

Herr talman! I höstas fattade riksdagens majoritet beslut om att vitsordet Vål godkänd inte längre skall ges i lärarutbildningen. Några månader senare beslutades att prioriteringen av skicklighet framför andra sakliga grunder vid tillsättning av statliga tjänster skall ges stöd i lagen om offentligt anställda.

Vad händer nu när nyutexaminerade lärare söker tjänst? Alla har betyget Godkänd. Ingen har större skicklighet än andra i fråga om teoretiska kunskaper och förmåga att fullgöra uppgifterna.

Vem skall få tjänsten? Tänker man sig möjligen att även i det här fallet tillgripa lottning?

En blivande lärare, som har skaffat sig goda ämneskunskaper, bör ges chans att få visa det. Det är heller ingen omöjlighet att ge vitsordet Vål godkänd även i lärarskicklighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 11 och därutöver också till reservationerna 9 och 10.

Anf. 156 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande 27 behandlas lokaliseringen av den beslutade nya grundskollärlinjen. I reservation nr 2 har folkpartiet framhållit att det är både möjligt och klokt att upphäva det tidigare beslutet och lägga fram ett nytt förslag. Jag tänker inte redovisa alla de skäl som finns för en annan lärarutbildning än den beslutade, utan nöjer mig med de allra tyngsta.

Vårt ställningstagande grundar sig på våra krav på kvalitet. Vi anser nämligen, att ju bättre kunskaper lärarna har, desto bättre utbildning får eleverna i grundskolan och gymnasiet. Den beslutade lärarutbildningen innebär utan tvivel en sämre kvalitet på högstadieläraarnas utbildning. De skall undervisa i fyra ämnen i stället för i tre, i ett av dem efter endast en termins studier.

Dessa lärare skall dessutom ta emot elever från årskurs 4, vilket betyder att de också måste vara väl förtrogna med läsinläringens metodik. Var skall tiden för denna utbildning tas? Är det ytterligare ämneskunskaper som skall tunnas ut?

I Lgr 80 trycks mycket hårt på att undervisningen skall ske med ett övergripande arbetssätt och att eleverna skall få lära sig se sammanhang och dra slutsatser. Detta ställer oerhörda krav på lärarnas ämneskunskaper.

Vi pekar också på vikten av att sambandet mellan grundskola och gymnasium upprätthålls, när näst intill samtliga ungdomar i en årskull i dag går vidare till gymnasieskolan. Nu gör man det omöjligt för lärare att växla mellan de olika skolformerna.

Folkpartiet anser också att de humanistiska ämnena bör stärkas inom ramen för gymnasieläraryrket. Vi anser t. ex. att det skall krävas 80 poäng, dvs. två års studier, för att bli behörig att undervisa i svenska.

När det gäller yrkesutövare som i generation efter generation har mycket stort inflytande på fostran av barn och ungdom är det speciellt viktigt att de för yrket allra mest lämpliga tas ut till utbildningen. Att ta in kandidater enbart på grundval av betyg är då ett ganska trubbigt instrument. Vi föreslår därför att man skall starta försöksverksamhet med lokal intagning där kompletterande metoder används.

I vår har riksdagen beslutat att skicklighet skall prioriteras vid meritvärdering i statlig tjänst. Samtidigt har socialdemokraterna tagit bort de graderade betygen när det gäller bedömningen av lärarkandidaternas ämneskunskaper. Det verkar så mycket mer märkligt som det fortfarande finns möjlighet att få betyget Väl godkänd, om man läser på juristlinjen eller skall bli civilingenjör.

Utskottsmajoriteten säger att man förutsätter att det nya meritvärderings-systemet, som skolöverstyrelsen skall lämna förslag till, skall ta hänsyn till "unga, duktiga lärare". Hur då? måste man fråga. Det syns ju ingenstans om den ena läraren har bättre ämneskunskaper än den andra. Skall man kanske intervjua metodiklektorerna på lärarhögskolorna? Det vore mycket intressant att få ett svar på den frågan.

Faktum kvarstår: En skola där ledningen har krav på kvalitet har ingen chans att avgöra om en ny lärare är "skicklig" eller inte. Dessa lärare kommer alltså att missgynnas vid ett anställningsförfarande.

I ett särskilt yttrande har folkpartiet gjort klart att det föreliggande förslaget till lokalisering hänför sig till den modell för läraryrket som socialdemokraterna och centern tidigare har fattat beslut om.

För att realistiskt kunna beräkna konsekvenserna för den modell som vi har föreslagit krävs en omfattande utredningsorganisation, där t. ex. UHÄ:s kompetens är oundgänglig. Som oppositionsparti förfogar vi inte över denna organisation. Vi har därför avstått från att ta ställning till vilka orter som skall ha vilken typ av utbildning och i vilken omfattning. Vi kommer således att avstå i eventuella omröstningar som gäller sådana frågor.

Herr talman! Avslutningsvis ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 9, 10 och 11.

Anf. 157 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! För ungefär ett år sedan beslutade kammaren om riktlinjer för den nya läraryrket. Efter en hel del förändringar i förhållande till regeringens ursprungliga förslag blev det, som vi nu kan bedöma, en bra läraryrket. Nu skall vi ta ställning till var någonstans läraryrket skall bedrivas.

Tyvärr präglas regeringens förslag på den här punkten av nedläggningar. Man skall lägga ned all lärarutbildning i Kalmar och i Gävle Sandviken, man skall lägga ned utbildningen av högstadielärare i Växjö och man skall lägga ned utbildningen av gymnasielärare i Karlstad. Det är alltså något av en storslakt på lärarutbildningar som regeringen har föreslagit och som kammaren nu inbjuds att delta i.

Denna kraftiga centralisering av lärarutbildningen är egentligen inte en följd av att vi nu får en ändrad lärarutbildning. Huvudorsaken är minskade elevkullar i främst grundskolan. Regering och riksdagsmajoritet vill inte att de resurser som frigörs genom att antalet elever minskar skall utnyttjas för välbehövliga kvalitetsförstärkningar i skolan. I stället vill man dra in dessa resurser till statskassan som besparingar. Med minskade elevkullar behövs det naturligtvis färre lärare. Redan befintliga lärare kommer att friställas, och behovet att utbilda nya lärare blir mindre. Det är huvudorsaken till att regeringen nu vill minska antalet lärarutbildningsorter.

Från centerns sida har vi en annan syn på hur man skall hantera den situation som uppstått genom minskade elevkullar. Vi ser i detta en unik chans att utan ökade statsutgifter väsentligt förbättra kvaliteten i utbildningen, bl. a. genom att öka lärartätheten. Vi anser att man bör ta den chansen. Det gör att vi inte accepterar den neddragning av lärarutbildningen som man nu har förutsatt. Därför är det också logiskt för oss att hävda att lärarutbildningen bör bedrivas på oförändrat antal orter.

Men, herr talman, även om vi i likhet med socialdemokrater, moderater och folkpartister hade bedömt det som nödvändigt att skära ned lärarutbildningen, skulle vi ha ansett att antalet utbildningsorter borde ha bibehållits. Enligt vår uppfattning ligger det nämligen ett stort värde i att ha en decentraliserad organisation för lärarutbildningen. Vi vet att det finns en klar benägenhet hos lärare att söka tjänst ganska nära utbildningsorten. Vill vi ha en god täckning över landet av lärare, är det alltså viktigt med en decentraliserad organisation. En sådan är viktig också med hänsyn till att lärarhögskolorna utgör en bas för fortbildningen.

När det gäller högskolorna i Kalmar och Växjö innebär nedläggningen av lärarutbildningarna också en allvarlig utarmning av basen för högskoleverksamheten. Visserligen tillför man dessa högskolor teknisk utbildning – det är bra, helt enkelt därför att det behövs mer av kortare tekniska utbildningar –, men detta kan aldrig ersätta den roll som lärarutbildningen spelar på dessa högskoleorter. De utgör nämligen i hög grad basen även för övrig utbildning, t. ex. i samhällsorienterande och humanistiska ämnen. De här berörda högskolorna kommer därför att bli betydligt ensidigare till sin karaktär genom denna operation. De närmar sig något de collegeskolor som Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen gärna talar om. Vi anser emellertid att det är viktigt att behålla en ämnesmässig bredd också på de mindre högskolorna. Vi anser att det nu föreliggande förslaget därför är mycket beklagligt. Det är, herr talman, ett förslag som dess värre kommer att vinna bifall. Formellt är det visserligen bara socialdemokraterna som står bakom förslaget – och socialdemokraterna är ju i minoritet i denna kammare. Men genom att avstå i de vitala omröstningarna, kommer moderata samlingspartiet och folkpartiet i praktiken att medverka till nedläggningen av

läroplanerna i Kalmar och Gävle-Sandviken. Jag tycker att det viktigt att slå fast att även dessa partier måste bära det fulla ansvaret för vad som kommer att hända på de båda högskoleorterna. Det motiv som anförts av moderata samlingspartiet och folkpartiet för att genom passivitet i omröstningarna medverka till nedläggning av dessa läroplaner är att man inte är nöjd med den inriktning som läroplaneringen har fått genom det beslut som fattades här förra året.

Ända sedan de stora sammandrabbningarna om dessa frågor för ett år sedan har det för mig varit en gåta hur moderata samlingspartiet och folkpartiet har kunnat hävda att den läroplan som riksdagen då tog ställning till skulle innebära en försämring av kvaliteten. Lika gåtfullt är det på vilket sätt de förslag som moderata samlingspartiet och folkpartiet står för – som repeteras i reservationerna till detta betänkande – skulle innebära en högre kvalitet. Vad moderaterna och folkpartiet föreslår är en läroplan som baseras på principen att man skall ha utbildning i tre ämnen med normalt 40 poäng i varje. Utbildning i tre ämnen med 40 poäng i vardera ämnet är alltså att anse som god kvalitet. Utbildning i tre ämnen med 40 poäng i varje plus ytterligare ett ämne med 20 poäng, är plötsligt dålig kvalitet. Vad moderater och folkpartister alltså kan berätta för lärarstudenter är att de, om de skaffar sig utbildning i tre ämnen med 40 poäng i vardera ämnet, har goda ämneskunskaper. Men om de skulle läsa ett halvår till och skaffa sig 20 poäng i ytterligare ett ämne, har de dåliga ämneskunskaper. Jag förstår att moderater och folkpartister inte gärna går in på detaljer när de talar om dessa frågor. Det måste ju vara fullständigt obegripligt för vanliga lärarstudenter hur deras ämneskunskaper plötsligt kan försämrats om de förvärvar kunskaper som omfattar 20 poäng i ytterligare ett ämne. Detta innebär nämligen inte – som Ylva Annerstedt alldeles nyss försökte göra gällande – att lärarna skall undervisa i fyra ämnen. Något sådant beslut har aldrig fattats av riksdagen. Jag tror inte att något av de partier som står bakom förslaget till denna läroplan skulle rekommendera att lärare normalt skall undervisa i fyra ämnen. Det kan naturligtvis hända att de kommer att göra det, lika väl som det skulle kunna hända i fråga om det moderata och folkpartistiska förslaget till utbildning. Skillnaden är bara den att lärare enligt den moderata och folkpartistiska modellen skulle få fortsätta att göra som alltför ofta sker i dag, nämligen att undervisa i ämnen i vilka de inte har någon utbildning alls. Frågan kvarstår varför en ytterligare utbildning på 20 poäng leder till sämre ämneskunskaper. Kanske får vi här i dag en förklaring på denna gåta.

Den andra stora skillnaden är att moderater och folkpartister avvisar tanken på en utbildning för lärare på grundskolan med två inriktningar och i stället i princip vill ha en låg- och mellanstadieutbildning – alltså en klassläroplanerutbildning – samt en utbildning för högstadium och gymnasium. Eftersom det rimligen bör finnas någon form av samspel mellan läroplaneringen och hur skolsystemet i praktiken ser ut, föreställer jag mig att man från moderat och folkpartistiskt håll har en vision om en skola som är tudelad. Den ena delen skulle bestå av det nuvarande låg- och mellanstadiet, och den andra av högstadium och gymnasium. En sådan skola har vi ju haft. Jag har själv gått i den. Då hette det folkskola och läroverk. Såvitt jag förstår

vill moderaterna och folkpartiet basera lärarutbildningen på utbildning av folkskollärare och läroverkslärare. Om moderater och folkpartister vill riva upp grundskolereformen bör de ge besked om det. De vill uppenbarligen ha en lärarutbildning som inte är förenad med grundskolsystemet.

I detta betänkande finns också en reservation som gäller utbildningen av gymnasielärare, och det ligger säkert mycket i de tankar som där förs fram. Det pågår emellertid en översyn av gymnasielärarutbildningen, och det vore naturligtvis fel av riksdagen att nu springa före och ta ställning till hur den skall utformas.

En reservation som centerpartiet har biträtt handlar om betygen i ämneskunskap för lärare. Tyvärr har riksdagen fattat beslut om att avskaffa dessa betyg, och detta beslut var en häpnadsväckande inkonsekvens, vilket redan har kommenterats. Här uttalar vi oss för att man skall tillmäta skicklighet större betydelse än förtjänst, och vi är i denna kammare rörande eniga om vikten av goda ämneskunskaper. I samma andetag tar man bort betygen i ämneskunskap, inte generellt på högskolan utan just för lärare. Socialdemokrater och kommunister anser tydligen att andra kategorier av högskoleutbildade fortfarande behöver betyg, men just för lärarna är ämneskunskaperna inte så pass viktiga att de bör betygsättas och därmed spela en roll för meriteringen. Detta är ett fullständigt obegripligt ställningstagande, och det är beklagligt att riksdagen har fattat detta beslut. Vi ställer oss i centerpartiet bakom förslaget om en återgång till vad som gällde tidigare.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som jag och Larz Johansson har biträtt.

I detta anförande instämde Agne Hansson (c).

Anf. 158 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Pär Granstedt är ett mycket illustrativt exempel på att när argumentationen är svag höjer man rösten. Han uppammar spöken från det förflutna och talar om folkskola kontra läroverk.

Det som ligger bakom folkpartiets ställningstagande när det gäller satsningen på kvalitet för högstadielärarna är naturligtvis att vi anser att det efter mellanstadiet krävs en fördjupning i ämnena och att det därmed behövs ämneslärare.

Vi anser att tre ämnen med 40 poäng i varje är vad en lärare klarar av att hålla sig à jour med. När det gäller t. ex. främmande språk är det nästan en omöjlighet att hålla kunskaperna levande i mer än två språk. Att följa utvecklingen i två främmande språk är faktiskt en ganska arbetsam uppgift för en ämneslärare. Det är omöjligt att klara fyra ämnen, som nu läggs på dem. Därmed försämras kvaliteten.

Pär Granstedt berörde inte alls min fråga om var tiden för utbildning i läsinlärningsmetodik skall tas. Om lärare skall ta emot elever från årskurs 4, är det självklart att de måste vara mycket väl insatta i läsinlärningsmetodik, och den utbildningstiden måste tas någonstans.

Folkpartiets ställningstagande till lokaliseringarna är att vi inte vill ta något som helst ansvar för den utbildning som förespråkas i detta betänkande. Vi

har visat att det är fullt möjligt att fatta beslut om en annan lärarutbildning, och i konsekvens därmed tar vi självfallet inte ställning till lokalisering av en utbildning som vi inte är intresserade av att få till stånd.

Anf. 159 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag var mera högljudd än vad som anses passande i den här kammaren. Jag tror inte det. Däremot drog jag vissa slutsatser av de reservationer som moderaterna och folkpartisterna har fogat till betänkandet. Jag kan bara konstatera att det av de reservationerna framgår att reservanterna i varje fall vad lärarutbildningen anbelangar anser att sambandet mellan högstadium och gymnasium är starkare och viktigare än sambandet mellan grundskolans nuvarande tre delar, låg-, mellan- och högstadium. Reservanterna tycker att det är viktigare att markera sambandet mellan högskola och gymnasieskola i lärarutbildningen. Detta måste avspeglas i synen på hur utbildningen egentligen borde se ut. Den vision man då får av den ungdomsskola som står i samklang med den lärarutbildning ni förordar är den gamla indelningen i folkskola och gymnasieskola. Jag kallar det inte för spöken. Det ordet får stå för Ylva Annerstedt, men var och en kan dra sina slutsatser.

Den folkpartistiska satsningen på kvalitet är alltså att lärarna skall ha 20 poäng sämre ämneskunskaper än vad riksdagens majoritet står för. Jag har litet svårt att förstå att ytterligare 20 poängs ämnesutbildning skall leda till sämre ämneskunskaper och sämre kvalitet. Det innebär inte, som Ylva Annerstedt hävdade, att lärarna skall undervisa i fyra ämnen. Det är säkert inte alls lämpligt. De har alltså en utbildning i botten med 40 poäng i tre ämnen och dessutom ett reservämne, skulle jag vilja kalla det, med 20 poäng som de vid behov kan undervisa i. Vad som händer i dag är att alltför många lärare alltför ofta undervisar i ämnen som de över huvud taget inte har någon utbildning i. Det är klart att med den modell som moderater och folkpartister förordar kommer denna typ av kvackning att bli vanligare än med den lärarutbildning vi har beslutat om. På vad sätt kvackning – undervisning i ämnen som man inte har någon utbildning i alls – skulle vara bättre än om man undervisar i ämnen där man i varje fall har 20 poängs utbildning, förstår jag inte heller. Folkpartiets kvalitetsbegrepp är i detta fall svårt att förstå.

Det är inte heller så att ämneslärare skall ersätta klasslärare från årskurs 4. Tanken är att de skall kunna gå ned till fjärde klass och undervisa i sina ämnen. Det innebär att läsinläringen självklart skall bedrivas av de lärare som är specialutbildade för detta. Om ämneslärarna går ned till fjärde klass är det för att undervisa i de ämnen de har kompetens för.

Till sist vill jag bara konstatera att moderaterna och folkpartisterna i praktiken medverkar till nedläggningen av lärarutbildningarna i Kalmar och Gävle-Sandviken.

Anf. 160 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! När det gäller sambandet mellan de olika stadierna är det inte alls på det sättet att vi undviker att ta ansvar för studieövergångarna. Om Pär Granstedt hade studerat våra motioner och våra reservationer, hade han sett att vi sagt att det skall vara möjligt för högstadielärarna att ta emot elever från

årskurs 6 om det befinns lämpligt. Vad socialdemokrater och centerpartister däremot gör är att bygga vattentäta skott mellan högstadium och gymnasium, i och med att man omöjliggör för högstadielärarna att få behörighet i att undervisa i gymnasieskolan. Detta åstadkoms i en tid när de allra flesta högstadielever går vidare till gymnasieskolan. Vi tycker inte att det är ansvarigt.

Jag tycker att Pär Granstedt avslöjar ganska grov okunnighet om vad det innebär att ta emot en årskurs 4. En lärare som undervisar i årskurs 4, oavsett vilket ämne det gäller, kan inte vara okunnig om läsinlärningens metodik. Självklart måste en lärare som undervisar så unga elever vara väl insatt och ha utbildning i läsinlärningens metodik.

Anf. 161 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag häpnar när jag hör Ylva Annerstedt beskriva den lärarutbildning som riksdagen har fattat beslut om. Tidigare i debatten hävdade Ylva Annerstedt att vi skulle ha beslutat att lärarna skulle undervisa i fyra ämnen. Det är alltså fel – jag hoppas att vi är ense om det. Något sådant beslut finns inte, och något sådant vore naturligtvis orimligt.

Nu berättar Ylva Annerstedt för oss att lärarutbildningen innebär vattentäta skott mellan grundskola och gymnasium och att man omöjliggör för högstadielärare att undervisa i gymnasieskolan, när det faktiskt i beslutet – på centerns förslag – uttryckligen sades att man skall underlätta att skapa dubbel behörighet. Man får ju inte, vare sig med folkpartiets modell eller med vår modell, automatiskt behörighet att undervisa i gymnasieskolan därför att man har utbildat sig till högstadielärare. Men enligt bägge förslagen är det fullt möjligt att skaffa sig dubbel behörighet. Även på den punkten har Ylva Annerstedt uppenbarligen missuppfattat innebörden i riksdagens beslut.

Om vi får resonera här ett tag till kanske Ylva Annerstedt upptäcker att alla de önskemål hon har tillgodoses av det beslut riksdagen fattat och vi blir alldeles överens. Ämneskvaliteten är bättre i riksdagsbeslutet än i folkpartiets modell. Det finns inget beslut om att man skall undervisa i fyra ämnen. Det finns inga vattentäta skott mellan grundskola och gymnasieskola och det är inte meningen att senarelärarna skall gå ned och ersätta klasslärarna i årskurs 4. Efter detta kanske det inte kvarstår några bekymmer.

Tredje vice talmannen anmälde att Ylva Annerstedt anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 162 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Den nya utbildningen för lärare i grundskolan skall betraktas som *en* utbildningslinje. Att linjen sedan har två grenar kan inte förhindra att utbildningen ges en linjekaraktär. Även om inte båda grenarna förläggs till *en* och *samma* utbildningsort kan man hävda linjebegreppet.

Dessa utgångspunkter i fråga om den nya lärarutbildningens yttre struktur tror jag att propositionsförfattaren och jag är ense om. Men här slutar enigheten i ord.

Från vpk:s sida menar vi att dessa utgångspunkter gott och väl gör det

möjligt att förlägga den nya grundskollärläroverutbildningen till också Gävle-Sandviken och Kalmar. Vi anser att det som är avgörande för linjekarakteren är den yttre strukturen på utbildningen, men avgörande för den yttre strukturen är ju den substans man ger utbildningen. Man gör ett tankefel om man tror att yttre ramar avgör sammanhållningen av studievägar i högskolan.

Det är tråkigt att socialdemokraterna inte inser detta utan hävdar en felaktig standpunkt i detta avseende för att motivera en nedläggning av läroverutbildningarna i Kalmar och Gävle-Sandviken.

Det finns flera skäl som talar för en fortsatt läroverutbildning vid de nu aktuella högskolorna. Vi har tillsammans med centerpartiet angivit ytterligare några av dem i reservationer till det betänkande vi nu behandlar.

Enligt min mening gör socialdemokraterna alltså dels ett tankefel, dels fattar de ett regionalpolitiskt sett felaktigt beslut i frågan om att lägga ned läroverutbildningarna i Gävle-Sandviken och Kalmar. Detta är ytterst godtagbara skäl för utskottsmajoriteten, som i lokaliseringsfrågan utgörs av socialdemokraterna, att söka korrigera sin standpunkt — det finns ju tid till det. Men det borde också mana moderater och folkpartister att söka en standpunkt i frågan. Dessa båda partier är helt och hållet hållningslösa i fråga om lokalisering av utbildning för lärare i grundskolan. Det är beklagligt att moderater och folkpartister fullständigt struntar i denna fråga. Det drabbar enbart högskolorna i Gävle-Sandviken, Kalmar och Karlstad.

Agerandet är för mig bekant sedan tidigare i utbildningspolitiska frågor. På exakt samma sätt gjorde moderaterna då det gällde nedläggningen av tandläkarutbildningen i Malmö. De fick då för sin avsaknad av politik utstå hård kritik av bl. a. folkpartiets dåvarande företrädare i utbildningspolitiska frågor, Jörgen Ullenhag, en klok man.

Som skäl för att inte ta ställning i lokaliseringsfrågan anger folkpartiet och moderaterna att de vill ha en annan utbildningsmodell för lärare i grundskolan. Men kära nån då, hur många gånger föreslår inte partier i denna riksdag olika modeller på olika verksamheter, men har trots detta synpunkter på var verksamheten bör förläggas även om den inte antar just den modell man själv föreslagit.

Jag frågar: Hur skulle man kunna föra en decentraliseringspolitik i vad gäller statlig verksamhet om man villkorade formen för denna verksamhet?

Vad folkpartiet och moderaterna egentligen gör i lokaliseringsfrågan förutom att svika Kalmar och Gävle-Sandviken är att låta socialdemokraterna stå för den politik de inte själva törs stå för. Detta förhållningssätt gagnar politikerförakt, och jag beklagar detta.

Slutligen några ord om ämnesläroverutbildningen.

Regeringen föreslår att ämnesläroverutbildningen i Karlstad läggs ned. Vi har i dag ett förhållande som innebär att de allra flesta elever från grundskolan går vidare till gymnasieskolan. Jag skall inte i det här sammanhanget orda om orsakerna till detta förhållande, utan konstatera att så är fallet.

Denna situation ställer krav på bl. a. samarbete mellan lärare i grundskola och gymnasieskola. De bör åtminstone känna väl till varandras undervisningsvillkor. Den nya grundskolläroverutbildningen kommer att bedrivas i Karlstad. Det vore ur bl. a. samverkansaspekten vällovt för skolväsendet

att också ämneslärarutbildningen finge vara kvar i Karlstad. Genom att behålla ämneslärarutbildningen i Karlstad skulle man kunna skapa en modell för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan två olika lärarutbildningar också utanför universitetssfären.

Jag måste också i detta fall beklaga att varken folkpartiet eller moderata samlingspartiet har någon åsikt i denna fråga. Man får väl förmoda att de även i vad gäller ämneslärarutbildningen eftersträvar en modell som är så steril att den inte tål att prövas i lokaliseringshänseende ens i fråga om Karlstad, som inte är en universitetsort utan har en mindre högskola.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som bär mitt namn i det betänkande vi nu behandlar.

Anf. 163 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Vad vi vill med grundskolan skall naturligtvis vara utgångspunkt när vi utformar lärarutbildningen. För oss som har kämpat för en ny lärarutbildning för grundskolans lärare har grundskolans behov varit avgörande. Vi har då utgått från läroplanens mål och riktlinjer.

Vi hade, som sagts, här i kammaren för ett år sedan en intensiv debatt om den nya lärarutbildningen.

Riksdagen angav de utgångspunkter som skall gälla för den fortsatta planeringen. Bakom riksdagens beslut stod socialdemokraterna, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Jag noterar att den överenskommelsen ligger fast. Jag skall inte nu upprepa motiveringarna utan nöjer mig med att hänvisa till de utförliga redovisningar som gjordes vid fjolårets debatt av företrädare för nämnda tre partier.

Nu vill moderaterna och folkpartiet riva upp det beslut riksdagen fattade i fjol. Deras plädering nu överensstämmer till alla delar med de åsikter de framförde i fjol. Deras förslag avvisades av riksdagen då, och jag finner inte att någonting har kommit fram som ger riksdagen anledning att ändra uppfattning. Tvärtom, under det år som gått har planeringsarbetet för den nya lärarutbildningen igångsatts, och mitt bestämda intryck är att upplutningen bakom den beslutade reformen har stärkts under det gångna året.

Den beslutade reformeringen av lärarutbildningen är väl anpassad till grundskolans behov. Det är viktigt att den kan genomföras inom angiven tid. Det dröjer ändå fram till 1992 innan de första lärarna, utbildade enligt den nya ordningen, är ute på arbetsmarknaden.

Den nya lärarutbildningen innebär en kvalitetsförstärkning. Jag hävdar det med bestämdhet, av två skäl. För det första innebär reformen, som Pär Granstedt nyss har redovisat, en förlängning av utbildningen, i vissa fall en väsentlig förlängning. För det andra skall den nya utbildningen bättre anpassas till de uppgifter som lärarna i grundskolan ställs inför än dagens utbildning gör.

Skolan skall förmedla kunskap och fostran. Den skall främja elevens personliga och sociala utveckling. Det är stimulerande men också svåra uppgifter. Det är viktigt att vi verkligen uppmärksammar att lärarrollen är svår. Lärarna behöver därför en gedigen utbildning. Det är också viktigt att lärarna kan uppleva att de har stöd och förståelse från såväl politiker som föräldrar.

Läroplanen måste också ge lärarkandidaterna kunskaper om de mål och riktlinjer som faktiskt gäller för grundskolan. Debatten om den nya läroplanen har givit anledning till att mer än tidigare analysera de tankar som ligger till grund för läroplanens mål och riktlinjer.

Den kunskapsyn och människosyn som har inspirerat till utformningen av dagens grundskola har därmed lyfts fram i debatten. Jag tycker att det har varit välgörande. Motsättningar har kommit i dagen. Somliga beklagar det, men jag menar att den enighet som bara är skenbar, den som beror på frånvaro av debatt, inte är mycket värd. Vi har alltså fått en fördjupad debatt om skolans mål, och det välkomnar jag.

Låt mig i anslutning till det här göra ett litet påpekande med anledning av Ylva Annerstedts plädering här tidigare. Hon talade om att det var svårt nog att följa utvecklingen i två främmande språk och sade precis därefter att den nya läroplanen föreskriver att man skall undervisa i fyra ämnen. Ylva Annerstedt gav därmed ett intryck av att den nya läroplanen omfattar fyra främmande språk. När det gäller språkutbildningen har jag uppfattat att vi egentligen är överens. Det är ju i fråga om NO- och SO-ämnena som meningsskiljaktigheterna kommer till uttryck.

Efter den kommentaren vill jag gå över till det ärende som egentligen omfattas av dagens betänkande, nämligen lokalisering av den nya grundskolläroplanen. Enligt förslaget förläggs utbildningen till 13 orter. Det innebär en reducering med två utbildningsorter.

Att lägga ned utbildning på en ort är alltid en svår och smärtsam process, det vet vi. Ändå är det ibland nödvändigt att vidta sådana åtgärder. I det här fallet finns det två tungt vägande orsaker till dagens förslag.

För det första sjunker elevantalet i grundskolan. Det leder till ett minskat behov av lärare. Dimensioneringen av läroplanen måste också minska, om vi inte skall utbilda för arbetslöshet. Det är väl ingen som vill det.

För det andra krävs att den nya läroplanen får en tillfredsställande basorganisation på varje utbildningsort. Antalet elevplatser får därför inte sättas alltför lågt vid läroplanerna. Det är en viktig kvalitetsfråga.

När vi kommit fram till att antalet utbildningsorter måste reduceras, har vi stått inför den svåra uppgiften att bestämma vilka orter som skall beröras. Vi har kommit fram till att läroplanen vid högskolorna i Kalmar och Gävle-Sandviken bör upphöra. Vid detta val av orter har en viktig utgångspunkt varit att bibehålla en så god regional balans i utbudet av läroplaner som möjligt. Kalmar och Gävle-Sandviken har också bedömts vara orter, där man har goda förutsättningar att bygga ut andra utbildningar som kompensation för det bortfall nedläggningen av läroplanen innebär. Utskottet redovisar utförligt vilka utbildningar som har kommit till under det senaste året och vilka utbildningar som planeras för Gävle-Sandviken och Kalmar. Utskottet understryker också det uttalande som utbildningsministern gjort i propositionen, att målet bör vara att nya utbildningar skall etableras vid högskolorna i Gävle-Sandviken och Kalmar i minst den omfattning som motsvarar den nuvarande klassläroplanen. Utskottet betonar vidare att satsningar vid dessa högskolor bör omfatta, inte bara utbildningar i ekonomi och teknik, utan även utbildning inom den humanistiska och samhällsvetenskapliga sektorn i övrigt. Därvid är det

angeläget att försöka föra in humanistiska ämnen i traditionell teknisk utbildning, framhåller utskottet.

Med de möjligheter till nya utvidgade insatser vid högskolorna i Kalmar och Gävle-Sandviken som således föreligger räknar jag med att dessa högskolor skall kunna upprätthålla en verksamhet med bibehållen volym även efter nedläggning av klasslärarutbildningen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkande 27.

Får jag sedan med anledning av Pär Granstedts och Björn Samuelsons inlägg göra följande kommentar. När det gäller behovet av lärare under de närmaste åren gör tydligen centern och vpk en annan bedömning än utskottets majoritet. Men deras bedömning bygger på ett antagande, nämligen att skolväsendet skall få behålla lika stora resurser för driftskostnader som nu, trots att antalet elever sjunker kraftigt. Det är inte en realistisk utgångspunkt.

Som bekant har riksdagen under våren diskuterat den här frågan. Riksdagsmajoriteten avlog förslaget om oförändrade resurser till grundskolan i ett läge då elevantalet minskar. Vi måste därför räkna med att behovet av lärare kommer att minska. Det är med utgångspunkt i detta förhållande som regeringen kommit fram till att antalet utbildningsplatser måste reduceras. Detta grundas på en utförlig analys som UHÄ har gjort. Ingen har glädje av att utbilda för arbetslöshet.

I reservationerna 3 och 4 framhålls att det är viktigt att de mindre högskolorna inte blir ensidigt inriktade mot lokalt anpassade teknisk-ekonomiska utbildningar. Det betonade också Pär Granstedt mycket kraftigt i sitt inlägg. Jag instämmer i det. Det gör också utbildningsutskottets majoritet. Vi understryker att det är viktigt att humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning anordnas i Kalmar och Gävle-Sandviken. Med det uttalandet tycker jag faktiskt att centern och vpk borde ha kunnat avstå från reservationerna 6 och 7.

Då det gäller ämneslärarutbildningen i Karlstad konstaterar utskottet att den kom till stånd i ett läge då den årliga intagningskapaciteten i riket var 2 300 platser. Nu redovisar UHÄ planeringstal om ca 400 platser för åren 1988-1990. Därefter beräknas en uppgång, men kapaciteten beräknas inte överstiga 1 000 under 1990-talet. Det är klart att dessa starka förändringar måste få någon konsekvens på utbildningsplaneringen.

Får jag i detta sammanhang också påpeka att utskottets förslag innebär att grundskollärlinjen båda grenar skall förläggas till Karlstad, så Karlstad är inte bortglömt.

Anf. 164 BIRGITTA RYDLE (m) replik:

Herr talman! Det beslut som riksdagen fattade för ett år sedan beträffande lärarutbildningen tycker vi är lika felaktigt nu som då.

Georg Andersson påstår att beslutet innebar att lärarutbildningen nu anpassats till grundskolans behov och att det var fråga om en gedigen utbildning. Vi tycker inte att det är en gedigen utbildning.

Det är faktiskt så att det är omöjligt för en lärare inom SO och NO som utbildas för att undervisa i fyra ämnen att under sin yrkesverksamma tid hålla

sig à jour med alla fyra ämnena. Förr eller senare måste ett eller kanske t. o. m. två av dem bli lidande.

Låt mig ta ett annat exempel: svenska. Det är i och för sig riktigt som Georg Andersson sade att svenska skall kombineras med endast två andra ämnen, men det är inte lätt att undervisa i tre språk. När det gäller svenskan är det ju så att det i dag krävs 60 poäng för behörighet att undervisa, men ändå finns det inte tillräckligt utrymme inom de 60 poängen för vare sig litteraturstudier eller språkvetenskapliga studier. Och dessutom behöver en blivande lärare i svenska ha bättre kunskaper i läs- och skrivinläring än vad man får i dag i lärarutbildningen. Det är därför vi föreslår att svenskan skall omfatta 80 poäng och kunna kombineras med ytterligare *ett* ämne i stället för två.

Vidare tycker vi att det är mycket olyckligt att man har gått in för låsta ämneskombinationer. Det måste ju vara den enskilda lärarkandidaten som själv skall kunna besluta om vilken ämneskombination vederbörande är intresserad av att studera. Exempelvis borde man kunna få kombinera svenska och historia. Den möjligheten tas nu bort helt, och det är mycket olyckligt, eftersom svenska och historia verkligen är ämnen som hör samman.

En annan sak som man fullständigt har glömt bort i förslaget är samverkan mellan nybörjarlärarna i de första årskurserna och förskolans lärare. Med vårt förslag kommer den möjligheten att öppnas, och det vore verkligen till gagn för barnen vid övergången från förskola till skola.

Anf. 165 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag tycker det är bra att Georg Andersson tar ställning i sakfrågan, nämligen om lokalisering och nedläggning i olika orter. Det gör det lättare att föra ett konstruktivt resonemang och ha en mera saklig debatt med Georg Andersson än med andra i denna kammare.

När det gäller ämneslärlinjen utgår de planeringstal som UHÄ anger för denna och som Georg Andersson hänvisar till från en oförändrad verksamhet, som om vi skulle ha den gymnasieskola som vi har i dag ända in på 2000-talet. Det kan väl inte vara riktigt att ha det som utgångspunkt, Georg Andersson, när vi har så mycket försöksverksamhet och annat inom gymnasieskolan.

Vi vet att förnyelsefonderna kan komma att påverka gymnasieskolans utbud. Vi vet att det faktiskt finns ett reellt behov av en genomgripande vuxenutbildningsreform i framtiden – jag hänvisar till utredningen av Sune Ahlén, som visar att vuxenutbildningen inte kommer dem till godo som skulle behöva den. Det finns en rad förhållanden som talar för att det krävs förändringar av gymnasieskolan i framtiden. Vi har en översyn av de yrkesinriktade linjerna på gymnasieskolan, och vi skall snart ta ställning till den frågan här i riksdagen.

Detta visar att planeringstalen kanske inte är så hållbara att man kan luta sig mot dem ända in på år 2000.

Ämneslärlarutbildningen kommer alltså att bedrivas i Uppsala, Linköping, Stockholm, Göteborg och Umeå. Det är riktigt som Georg Andersson säger att den nya grundskollärlarutbildningen kommer att finnas i Karlstad. Det

tycker jag motiverar att ämneslärarutbildningen borde finnas i Karlstad. Då skulle man kunna ha samverkansprojekt vid en mindre högskola avseende dessa två olika lärarutbildningar.

Jag tycker det är synd att avhända sig en sådan utvärderingsmöjlighet, som ni gör nu genom att lägga ned ämneslärarutbildningen i Karlstad. Jag tror att det vore möjligt att låta den vara kvar i Karlstad utan att nämnvärt öka planeringstalén heller.

Georg Andersson säger att det för kvalitetens skull måste finnas en basorganisation på varje utbildningsort. En sådan basorganisation finns i Karlstad och för ämneslärarutbildningen också. Varför riva ned något som är uppbyggt?

Anf. 166 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Georg Andersson bygger upp sitt försvar för nedläggningen av lärarutbildningarna i Kalmar och Gävle-Sandviken på

1. att det kommer att behövas färre lärare, eftersom det blir färre elever och
2. att man måste ha en viss storlek på utbildningen för att ha en tillräcklig basorganisation.

I vad gäller den första förutsättningen menar Georg Andersson att den tanke som vi framför i vår reservation – att vi skall låta skolan behålla oförändrade resurser för en kvalitetsförstärkning – bygger på ett orealistiskt antagande. På Georg Andersson låter det som om det vore något slags högre makt som bestämde. Men i själva verket är det vi som bestämmer detta – här i denna kammare. Då är det rimligt att vi som hävdar att man skall låta skolan behålla sina resurser och inte skära ned dem, också hävdar att man skall ha en lärarutbildning som är anpassad till en situation där skolan får behålla sina resurser. Det är logiskt och konsekvent.

Dessutom påpekade jag i mitt inledande anförande, att även om man skulle göra den nedskärning som socialdemokraterna m. fl. vill göra, är det fel att lägga ned de här utbildningarna. Då kommer man till resonemanget om basorganisation.

Då konstaterar jag, att även om man hade behållit lärarutbildningarna i Gävle-Sandviken och Kalmar, hade man haft en volym på dessa lärarutbildningar som ligger inom de intervall som UHÄ räknade med. Enligt UHÄ:s bedömningar, såvitt jag kan tolka dem, hade man kunnat ha en tillfredsställande organisation för basutbildning.

Nej, det är naturligtvis ett tredje argument som socialdemokraterna har för dessa nedläggningar och som Georg Andersson inte nämner. Det är argumentet besparingar. Detta är ju orsaken till att socialdemokraterna vill lägga ned dessa utbildningar och, antar jag, att moderater och folkpartister i praktiken biträder nedläggningarna genom att avstå vid omröstningen.

Jag är inte emot besparingar. Totalt sett föreslår centern en mer återhållsam budget än socialdemokraternas. Men vi tycker det är fel att spara på just utbildningsområdet. Vi tycker att vi på det området måste vara beredda att sätta till tillräckliga resurser, för det handlar om att satsa på framtiden. Om man ser på de praktiska konsekvenserna för lärarutbildning-

en och för de berörda högskolorna inser man lätt att detta är fel besparingsområde.

Georg Andersson tycker att vi borde vara nöjda med utskottets uttalande om vikten av humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning på dessa högskolor. Men det räcker inte med vackra ord. I och med att man lägger ned lärarutbildningarna drar man i realiteten också undan basen för humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning i dessa två högskoleorter.

Anf. 167 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag instämma i Georg Anderssons uttalande om att det är välgörande att vi på senare tid fått en fördjupad debatt om läroplanens mål. Särskilt viktigt tycker jag att det är att vi har fått spridning av läroplanens syn på människan och hennes kunskapssyn. I läroplanen sägs klart att man tror på elevernas aktiva sökande efter kunskap. Det är mycket tillfredsställande.

Jag beklagar om jag har gett upphov till missförstånd beträffande språkutbildningen. Det var inte min avsikt. Jag ville endast illustrera hur omöjligt det faktiskt är att upprätthålla sina ämneskunskaper i fyra olika ämnen. När det gäller språken blir det fråga om tre ämnen. Även om det inte finns en uttrycklig bestämmelse om att lärarna skall undervisa i fyra ämnen, måste det väl ändå finnas något skäl till att de skall ha utbildning i fyra ämnen. Det måste finnas en tanke bakom detta.

Anf. 168 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag finner inte anledning att nu gå in i polemik mot Birgitta Rydle och Ylva Annerstedt. Det skulle bara innebära en upprepning av fjolårets debatt, vilken var mycket utförlig och klarläggande. Jag hänvisar därför till den debatten.

Björn Samuelson tycker att det är bra att vi socialdemokrater tar ställning. Vi brukar göra det. Det är också en viktig egenskap för det parti som sitter i regeringsställning. Landet måste ju faktiskt regeras. Björn Samuelson pläderar för att man skulle ha kunnat vara mer generös när det gäller ämneslärarutbildningen för gymnasiet och funnit vägar för att behålla utbildningen i Karlstad. Björn Samuelson pekar då på utvecklingen inom gymnasieskolan, bl. a. försöksverksamhet och vad översynen av gymnasieutbildningarnas yrkesförberedande linjer kan innebära. Jag menar att vi i dag inte kan ta ställning utifrån annat än sådant som vi faktiskt känner till. För närvarande har vi en gymnasieskola som praktiskt taget tar emot alla elever. Gymnasieskolan kommer ju inte att volymmässigt växa. Även den är ju drabbad av elevminskningarna.

Basorganisationen finns i Karlstad, säger Björn Samuelson. Ja, men vi måste ha en bestående basorganisation på alla de orter där vi har utbildning. Sprider vi ut den på alltför många orter och får ett mycket lågt studerandecantal på varje ort blir uthålligheten i basorganisationen mycket bräcklig, vilket vi bör undvika.

Pär Granstedt vädjar till det logiska tänkandet. Jag kan hålla med om att det utifrån hans utgångspunkt är logiskt att hävda att resurserna i hans sinnevärld finns kvar, eftersom centern har föreslagit det. Då blir det fler

lärare, och då skall vi ha en större dimensionering på lärarutbildningarna. Men, jag tycker att detta är en något bräcklig logik som bygger på redan avslagna förslag. Även centerpartiet måste inse att det inte av egen kraft kommer att kunna genomföra förslaget att behålla resurserna oförändrade i grundskolan när praktiskt taget alla andra partier är emot detta.

Anf. 169 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Man måste ta ställning med utgångspunkt i vad vi faktiskt känner till, säger Georg Andersson. Det tycker jag också. Men hur kan då utskottsmajoriteten som skäl för att lägga ned ämneslärarutbildningen i Karlstad ange planeringstalen för en bit in på 2000-talet? Vad är det som Georg Andersson känner till om 2000-talet och gymnasieskolan som inte jag vet?

Jag har försökt peka på faktiska förhållanden, som jag tror att det är ett gemensamt intresse för arbetarrörelsens partier att ta ställning till, exempelvis: På vilket sätt kan gymnasieskolan ha betydelse för förnyelsefonderna? Hur skall vi kunna genomföra en genomgripande vuxenutbildningsreform, som vi är i stort behov av? – Jag anser att gymnasieskolan oundgängligen kommer att ha betydelse för en vuxenutbildningsreform.

Jag har med hänvisning till dessa två exempel anfört att det hade funnits vissa fördelar med att behålla ämneslärarutbildningen också i Karlstad.

Georg Andersson använde också begreppet generös. Jag tror att vi vore mer generösa mot oss själva om vi behöll ämneslärarutbildningen i Karlstad. Jag tror att det skulle ha varit bra för oss, exempelvis i vad gäller kvaliteten, att kunna se hur en samverkan mellan grundskollärlinjen och utbildningen av lärare för gymnasieskolan kan se ut på en mindre högskola. De andra orterna där ämneslärarutbildning skall ske är stora universitetsorter eller har – i jämförelse med Karlstad – stora högskolor.

Anf. 170 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Georg Andersson var bekymrad för att riksdagen redan har avslagit vårt förslag om att ungdomsskolan skall få behålla sina resurser. Det är i och för sig riktigt att så har skett. Jag vill bara påminna om att jag vid ett par tillfällen i den här debatten har framhållit att vårt förslag om bibehållande av lärarutbildningen vid de två aktuella högskoleorterna liksom i Växjö och Karlstad gäller även vid en minskad lärarutbildning. Vi anser att det är både möjligt och lämpligt att bibehålla dessa.

När det sedan gäller förslaget att skolan skall få behålla sina resurser kan jag lugna Georg Andersson med att det förslaget återkommer på riksdagens bord nästa år. Eftersom jag är en evig optimist, kommer jag inte heller att förlora hoppet om att Georg Andersson och övriga i utbildningsutskottet och här i kammaren kommer att ta sitt förnuft till fånga. Jag hoppas givetvis på ett bifall nästa år.

Anf. 171 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill först säga några ord till Björn Samuelson. Vad vi nu kan planera utifrån är den nuvarande gymnasieskolan och den utveckling av gymnasieskolan som vi faktiskt känner till. Vi kan också planera utifrån var

kännedom om ungdomskullarnas storlek.

Med det underlaget kan vi ändå få fram ganska säkra planeringstal fram till år 2000. Det är på det underlaget vi fattar beslut i dag. Sedan kan förhållandena förändras, och i ett förändrat läge kan möjligen nya utbildningar komma till stånd också i Karlstad – inom utbildningssektorn.

Sedan några ord till Pär Granstedt, som vidhåller att samtliga utbildningsorter bör vara kvar, oavsett hur det blir med antalet lärare i grundskolan. Jag tycker att det har drag av önsketänkande. Det vittnar också om en brist på vilja att ta obekväma beslut.

Det är klart att det här är obekväma beslut! Det är inte med någon glädje som någon av oss föreslår nedläggning av lärarutbildningen i Kalmar och Gävle-Sandviken. Men när Pär Granstedt i ett tidigare inlägg talade om att jag bara hade vackra ord att erbjuda till dessa två utbildningsorter, vill jag ändå hänvisa till vad som faktiskt står i utbildningsutskottets betänkande. Där finns en ganska lång redovisning av åtgärder som redan är vidtagna och åtgärder som planeras för att man skall kunna åstadkomma etablering av utbildningar på dessa två orter. Därtill finns ett klart uttalande att målet skall vara att man skall ha utbildningar av en storlek som minst motsvarar dem man nu förlorar.

Tredje vice talmannen anmälde att Pär Granstedt och Björn Samuelson anhöllit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 172 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Som framgått av vad folkpartiets talesman sagt i denna debatt kommer vi i vad gäller den nya lärarutbildningen att yrka bifall till reservation 2 men avstå från att ta ställning i lokaliseringsfrågorna.

När man kommer från en avfolkningsbygd som Kalmar län är det dock svårt att inte få försöka påverka opinionen för att bevara de utbildningsresurser och de arbetstillfällen vi har. Jag har i en motion framhållit hur viktig lärarutbildningen i Kalmar är för hela sydöstra Sverige, även som centrum för fortbildning och pedagogikutveckling.

I ett val mellan ny teknikerutbildning och fortsatt lärarutbildning skulle jag också prioritera teknikerutbildningen. Men jag kan inte riktigt inse – som jag framhållit i motionen – nödvändigheten av detta val. Man tar därigenom bort denna mer än hundraåriga lärarutbildning, som betytt och betyder så mycket som pedagogiskt och kulturellt centrum.

Framtidens tekniker kommer att behöva mer utbildning i t. ex. språk. Man kunde i Kalmar genom samarbete med lärarhögskolan få en inriktning mot försäljningsingenjörer inom de nu föreslagna grenarna och därigenom skapa eftertraktade linjer. I gengäld skulle den institution för naturvetenskap och teknik som nu finns vid högskolan i Kalmar vara en stark resurs för grundskollärlinjens utbildning i naturvetenskapliga ämnen. Jag kunde ta fram många fler exempel som visar på de möjligheter som finns till fruktbar integration mellan de olika utbildningarna.

Utskottet har som framgår av s. 9 i betänkandet haft en viss förståelse för några av dessa synpunkter. Utskottet utgår också från att planerad tekniker-

utbildning kommer till stånd. Jag vill dock så här kortfattat vidhålla vad som anförs i min motion 382 och yrkar därför bifall till reservation 4 liksom till reservationerna 2, 9, 10 och 11.

Prot. 1985/86:162
4 juni 1986

Lokalisering av grundskollärlinjen, m. m.

Anf. 173 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Tycker Ingrid Hasselström Nyvall att ett parti inte skall ta ställning i lokaliseringsfrågan, då formen för en verksamhet inte passar partiet?

Anf. 174 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Partiet har tagit ställning i utskottet. Jag försökte väl påverka behandlingen till vissa delar, men partiet vill inte ha den här typen av utbildning. Min inställning är att lärarutbildningen skall vara kvar i Kalmar.

Anf. 175 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! I proposition 1985/86:113 föreslår regeringen att en ny grundskollärlinje inte skall inrättas vid högskolan i Kalmar. I stället skall en satsning på teknikutbildning ske. Denna utbildning skall enligt föredragande statsråd ha minst den omfattning som motsvarar nuvarande klasslärarutbildning vid högskolan i Kalmar.

Herr talman! Kalmar län tillhör den del av landet, sydöstra Sverige, som vid sidan av de utpekade krislänen haft den svagaste industriella utvecklingen under det senaste decenniet.

Kalmar läns befolkning har nu minskat många år i rad. Under flera decennier har länet haft ett stort nettoutflöde av ungdomar som flyttat dels för att satsa på högre utbildning utanför länet, dels för att arbetsmarknaden i Kalmar län inte kunnat erbjuda ett arbete. Länets näringsliv är svagt, andelen sysselsatta inom yrkesområden som kräver kvalificerad teoretisk utbildning är betydligt lägre än riksgenomsnittet.

Trots detta söker näringslivet i Kalmar län arbetskraft och framför allt yrkeskunnig och välutbildad arbetskraft. Särskilt påtaglig är bristen på kvalificerade tekniker och ingenjörer vid länets mindre industriföretag.

Benägenheten att skaffa sig utbildning efter gymnasienivå är jämförelsevis låg i Kalmar län. Framför allt gäller detta utbildningar, där man måste söka sig långt från hemorten, t. ex. civilingenjörs-, teknik- samt ekonomutbildning.

Högskolan i Kalmar är en mycket betydelsefull regionalpolitisk resurs. För länets framtida utveckling är det av avgörande betydelse att kunna erbjuda länets invånare och främst dess ungdomar sådan utbildning i länet, vilken kan leda fram till ett arbete inom länets näringsliv. Kraftfulla satsningar på en teknisk-industriell utbildning är därför av avgörande betydelse för länets framtid.

En av de viktigaste regionalpolitiska insatser som bör göras för Kalmar län är att bygga ut högskolan i Kalmar med sådana utbildningslinjer som efterfrågas av näringslivet i länet och i sydöstra Sverige.

Inom länet har en grupp bestående av representanter för högskolan i Kalmar, länsstyrelsen, länskolnämnden, länsarbetsnämnden och FoU-centrum arbetat fram ett underlag med förslag till nya utbildningar inom det

teknisk-industriella området. Gruppen vill prioritera följande fyra nya utbildningslinjer:

Lokalisering av grundskollärlinjen, m. m.

1. Tele- och radiokommunikation, 80 poäng.
2. Verkstadsingenjör, 80 poäng.
3. Allmäningenjör i teknik (och ekonomi), 80 poäng (resp. 120 poäng).
4. Kemilinjje med inriktning mot medicinteknik och bioteknik. 140 poäng.

Dessa fyra linjer skulle totalt ge 150 nya utbildningsplatser vid högskolan i Kalmar.

Dessutom redovisas tidigare anmälda utbildningsbehov från högskolan i Kalmar. Särskilt måste behovet att få ekonomlinjens basblock understrykas.

De fyra nya tekniska utbildningslinjerna utgör delar av ett paket, som måste genomföras i sin helhet för att kunna minimera kostnaderna både för investeringar och för drift. Förslaget bygger på ett utnyttjande av befintliga resurser både i fråga om personal och utrustning vid högskolan i Kalmar samt på samverkan med gymnasieskolan, teleskolan och AMU i Kalmar län.

I förslaget redovisas också en pedagogisk modell, som visar hur de föreslagna utbildningslinjerna medger olika kombinationer och har en inbyggd flexibilitet, som medger att flera sökandegrupper kan beredas tillträde.

De fyra nya utbildningslinjerna utgör ett väl genomarbetat sammansatt paket, där alla delar måste finnas med för att kunna minimera både utrustnings- och driftskostnader. Genom ett planerat samutnyttjande av både personella resurser och utrustning blir det möjligt att få en kompetens som ger tillräckligt hög kvalitet på utbildningarna. Syftet är att på sikt kunna utveckla och stärka utbildningsutbudet i Kalmar län.

Industrisamhället övergår i *informationssamhället*. Varuproduktionen automatiseras och standardiseras alltmer. Detta innebär bl. a. att behovet av arbetskraft i tillverkningsindustrin minskar. Volymökningen sker för närvarande i service- och tjänsteproduktionssektorer, som utvecklas inom en rad skilda områden från telekommunikation till turism.

Informationssamhället kräver en helt annan typ av kunskap än den traditionella tillverkningsindustrin. Detta innebär bl. a. att utbildningsutbudet måste förändras, så att helt nya yrken och helt nya informationsmönster skapas som kan binda samman samhällets utveckling. Informationsöverföring och kommunikationsmöjligheter måste förstärkas lokalt, samtidigt som tillgängligheten till informationen måste förbättras. I samband med att kunskapen om informationssamhället växer fram måste kommunikationsmöjligheterna mellan storstäder och mera avlägsna regioner förstärkas för att inte klyftan mellan olika delar av ett land skall vidgas ytterligare.

Den nya informationsteknologin ger möjligheter till snabbare och effektivare kommunikation. En förutsättning är dock att det finns människor med god utbildning redo att förmedla den kunskap som behövs och efterfrågas. Regionala och lokala nätverk för informationsspridning måste utvecklas. Detta bör ske med hjälp av såväl de resurser som finns i regionen som centrala resurser.

Områden som är speciellt intressanta för regionen är enligt en arbetsgrupp i huvudsak följande:

- verkstadsteknik och CAD/CAM, inkl. CMC-bearbetning
- jord-, skogs-, och vattenbruksteknik
- träteknik
- bio- och kemiteknik
- informations- och teleteknik
- livsmedel, miljö och hälsa samt livskvaliteten.

Teknikområdena omfattar inte bara vad som traditionellt benämns "teknik", utan berör det mesta av affärs- och utvecklingsverksamhet inom områdena. Innehållet kan bestå av såväl marknadsföring som tvärvetenskaplig produktutveckling.

Herr talman! I motion 384 har jag och Lena Öhrsvik framhållit vikten av en utveckling i Kalmar län. Utöver teknikutbildningen har vi poängterat bibehållandet av fortbildning och kompletteringsutbildning av lärare, bl. a. för att pedagogiska resurser måste finnas kvar vid högskolan i Kalmar.

Genom att intagning till mellanstadieläraryrket 1987/88 endast skall ske i Gävle-Sandviken och Kalmar har frågan ställts om de elever som genomgår läraryrket vid dessa högskolor får samma möjligheter till fortbildning som övriga. Jag tolkar utskottets skrivning positivt, och jag kommer att följa den behandling som enligt utbildningsutskottet nu pågår i regeringens kansli.

Beträffande om- och utbyggnad av lokaler tolkar jag utskottet så, att det föreligger ett uppdrag åt byggnadsstyrelsen att i samråd med bl. a. Kalmar kommun projektera lokaler.

Utbildningsutskottet understryker i betänkande 1985/86:27 att statsrådet har anfört att målet bör vara att nya utbildningar skall etableras vid högskolan i Kalmar i minst den omfattning som motsvarar klassläraryrket samt att humanistiska ämnen kan föras in även i traditionell teknisk utbildning.

Jag har här pekat på vad det kan vara fråga om för utbildning, men också på behovet för Kalmar län. Den volym som statsrådet avser för alternativkompletterande utbildning måste vara den nuvarande ekonomiska volymen, exkl. kringkostnader för skapande av nytt utbildningsinnehåll för Kalmar högskola.

Herr talman! Jag tolkar utskottets förslag till beslut, vilket riksdagen nu kommer att anta, som att Kalmar högskola får en positiv framtid och att därmed hela regionen kan utvecklas tack vare en bättre och balanserad regionalpolitik.

I detta anförande instämde Lena Öhrsvik (s).

Anf. 176 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! När jag hör Bengt Kronblad ställer jag mig frågan: Vad skall ni göra med all den information som ni får nere i Kalmar?

Bengt Kronblad talade om humanistiska inslag i traditionell teknisk utbildning. För informationens skull vill jag paminna Bengt Kronblad om att

jag tror att också han för mindre än ett år sedan var med om att här i kammaren avslå ett vpk-förslag om inslag av humanistiska ämnen i traditionell teknisk utbildning. Så förhåller det sig med den saken. Bengt Kronblad.

Anf. 177 BENGT KRONBLAD (s) replik:

Herr talman! Med anledning av vad Björn Samuelson sade vill jag hänvisa till vad utskottet på s. 9 i betänkandet har skrivit beträffande humanistiska ämnen. Jag delar utskottets uppfattning att humanistiska ämnen bör föras in i traditionell teknisk utbildning. Det må sedan förhålla sig hur det vill med tidigare behandling av vpk:s motioner.

Anf. 178 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill först konstatera att det naturligtvis inte finns någon som har intresse av att vi skall utbilda till arbetslöshet. Därför är det bara att böja sig för de bedömningar som ligger till grund för förslagen angående utbildningskapaciteten. Georg Andersson sade i sitt inlägg att utskottet grundat sig på UHÄ:s prognosunderlag och analyser, men efter vad jag förstått pekar en del analysmaterial från SCB på ett något större underlag för lärartjänster in på 1990-talet än det UHÄ kommit fram till i sin bedömning. Det kan kanske visa sig framöver om underlaget är något större. Bengt Lindqvist redovisade tidigare i dag, i samband med diskussionen om prognoserna för utbyggnaden av barnomsorgen, nya siffror som också visade på ett större antal barn i de aktuella åldrarna. Jag vill bara tillägga att det är oerhört viktigt att vi följer utvecklingen noga – vi har ju ännu tid att göra det.

Lärarytbildningarna måste ses som speciellt lämpliga att bedriva vid de mindre högskolorna. Utvecklingen av innehållet i utbildningen och likaså samarbetet mellan de olika pedagogutbildningarna har lyckats särskilt väl där. Man har haft ett samarbete mellan förskollärare, fritidspedagoger och lärare på låg- och mellanstadiet samt speciallärarytbildningarna och därvid enats om en gemensam syn utifrån barnets hela situation. I yrkeslivet torde detta medföra att man motverkar sektorstänkande och förhindrar att samarbetssvårigheter uppstår.

Det är viktigt att betona att det är en hög kvalitet på de utbildningar jag närmast känner till, nämligen de som bedrivs i Gävle–Sandviken. Jag vill gå i god för att dessa ligger långt framme och att de väl har anpassat sig till de förändringar som den nya lärarytbildningen medför.

Dock: I Gävleborgs län möts Bergslags- och Norrlandsproblemen. Vi har den näst högsta ungdomsarbetslösheten i landet. Med en sådan situation har vi bedömt det som oerhört viktigt för arbetsmarknaden att vi kan anordna utbildningar som direkt leder till arbete och som också kan motsvara länets behov av och efterfrågan på kvalificerad arbetskraft.

Det är naturligtvis viktigt att utbildningsmöjligheterna och utbildningarnas inriktning på en ort inte är för snäva, utan att det finns en bredd i utbildningen. Jag tror att det medverkar till en bättre studiemiljö. Flera utbildningsinriktningar bidrar naturligtvis också till att man bland de studerande får en jämnare fördelning mellan könen.

Utskottet pekar i betänkandet på att såväl ekonomisk och teknisk som humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning bör förläggas till utbild-

saknar delar av industrin i länet utbildad personal. Ett alltmera angeläget mål har därför blivit att få till stånd en teknisk utbildning vid högskolan i Kalmar. Långt framskridna planer på en sådan utbildning har utarbetats och även presenterats. Regeringens proposition innehåller också ett uttalande om detta. Emellertid saknas ett konkret ställningstagande. Det talas i propositionen om närmare överväganden vid anslagsframställningarna. Jag anser att denna skrivning är otillräcklig. I betänkandet har dock texten stramats upp åtskilligt: "Utskottet utgår från att planerad utbildning i sina huvuddelar kommer till stånd." I hemställan saknas dock konkret förslag till beslut. Det är förvånande och beklagligt. Det är viktigt att den planerade utbildningen verkligen kommer till stånd.

Den andra frågan som jag vill ta upp gäller lokaliseringen av grundskollärautbildningen. I propositionen och även i utskottets betänkande föreslås att denna utbildning i Kalmar läggs ned. Att en neddragning behövs i landet totalt är oomtvistat. Frågan är hur och var den skall ske. Bakom regeringens och utskottsmajoritetens ståndpunkt kan man möjligen ana en inställning att den planerade och omtalade teknikutbildningen skall betalas med nedläggningen av lärarutbildningen. Sa behöver det alls inte vara. Det hade i stället funnits skäl att ta till vara möjligheterna att stärka en svag region. Att utbildningssektorn totalt sett i framtiden blir lika stor eller oförändrat stor, ändrar inte länets förutsättningar. Eftersom utvecklingen inte har varit särskilt gynnsam för Kalmar län kommer trenden med all sannolikhet inte att brytas. Vad Kalmar län behöver är inte status quo utan nya möjligheter och nya framtidssatsningar.

Mot denna bakgrund anser jag att minskningen av lärarutbildningen bör fördelas jämnt över hela landet. Dessa synpunkter har förts fram i motion 380 och tas också upp i reservation 4.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det enda säkra som kammaren i afton kommer att besluta beträffande Kalmar är att lärarutbildningen läggs ned och att kammaren ställer sig bakom ett uttalande om att teknikutbildning skall lokaliseras till Kalmar. Men det är bara fråga om ett uttalande – ingen hemställan härom finns i utskottsbetänkandet, utan motionskraven avstyrks. Detta är möjligen litet beklagligt och kan t. o. m. vara illavarslande.

Hur kan man vara säker på att den omtalade teknikutbildningen verkligen kommer till stånd? Jag förutsätter att den kommer till stånd, men om detta beslut är förankrat i en verklighet för framtiden vet vi ingenting om. Det skulle vara mycket välgörande om utskottets talesman här ville deklarerat klart och tydligt att den teknikutbildning som planeras för Kalmars vidkommande verkligen kommer till stånd och att utskottets uttalande skall jämföras med en hemställan.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna 1, 4, 7, 9, 10 och 11.

I detta anförande instämde Ewy Möller (m).

Anf. 180 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Bertil Danielsson gjorde en mycket pessimistisk tolkning av utskottets uttalande. Vad utskottet gör är att ansluta sig till ett uttalande från regeringen i propositionen om att utbildning i minst den omfattning som motsvarar nuvarande klassläroplaner skall komma till stånd. Jag har fullt förtroende för att regeringen kommer att fullfölja detta löfte, och utskottet stryker under att det är angeläget att så sker.

Anf. 181 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tolkar Georg Anderssons inlägg så att utskottets uttalande beträffande teknikutbildningen i Kalmar skall jämföras med en hemställan.

Anf. 182 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i denna debatt, eftersom jag har instämt i Pär Granstedts anförande, där han mycket klart redogjorde för centerns ställningstagande i denna fråga. Jag kan emellertid inte underlåta att något kommentera de lokala inlägg som har gjorts från företrädare för socialdemokraterna, moderaterna och folkpartiet i länet.

Det är helt uppenbart att det måste kännas besvärande för dessa partiets företrädare om de partigrupperingarna nu är beredda att medverka till denna storslakt på läroplaner som bl. a. skall gå ut över Kalmar och Kalmar län.

Jag vill ändå ge Bengt Kronblad en eloge för att han inte försöker komma undan sitt ansvar i detta fall. Han har inte yrkat på något annat, utan han är beredd att lägga ned utbildningen i Kalmar. Dock vill han ha en viss fortbildning av lärare kvar. Han talade vackert, länge och varmt om att stärka de små högskolorna och att stärka högskolan i Kalmar. Men då vill jag fråga Bengt Kronblad: Stärker man verkligen högskolan i Kalmar genom att lägga ned basen för högskolan, dvs. den läroplaner vi har där i dag? Hur, Bengt Kronblad, skall man kunna tänka sig att få fortbildning av lärare vid en högskoleenhet när man redan har lagt ned läroplaner som sådan? Inte kan jag heller förstå att det finns någon styrka i synpunkterna att det skulle vara tillräckligt att stärka högskolan på den humanistiska och samhällsvetenskapliga sidan genom att plocka in dessa ämnen i en framtida teknisk utbildning.

Det finns inte så mycket att säga just nu till Ingrid Hasselström Nyvall och Bertil Danielsson, för de har helt enkelt anslutit sig till centerns linje och yrkat bifall till centerreservatena. Det är positivt. Men det är symptomatiskt för de moderata ledamöterna att i alla sammanhang som rör högskoleutbildningen generellt tala för att man skall lägga ned de små högskolorna och ersätta dem med distansundervisning. Men så dyker alltid de lokala företrädarna upp, i det här fallet Bertil Danielsson, och försvarar de små lokala högskolorna. Den här politiken går inte ihop. Jag tycker att det är ett mycket fejt agerande både av moderater och av folkpartister att skjuta ifrån sig och inte ta ställning i lokaliseringsfrågan genom att säga att man inte accepterar synen på den läroplanerreform som vi har genomfört. Låt mig då bara säga att denna lokaliseringsfråga inte är en följd av den

läroslinjer som vi har antagit, utan den har helt andra orsaker.

Med detta synsätt undergrävs basen för högskolan och därmed undergrävs också utbildningen i Kalmar. Det är vid detta tillfälle som vi från centern vill ta chansen att i stället höja kvaliteten i utbildningen och därigenom stärka basen för de små högskolorna. Det är klart att detta gör det svårt för de lokala företrädarna för socialdemokrater, moderater och folkpartister. Men låt mig fråga: Varför är det Kalmar som skall drabbas när utbildningen nu skall läggas ned? Varför skall storslakt på läroslinjer gå ut över Kalmar? Kalmar län har redan drabbats hårt på olika sätt. Det är det län som har den minsta mängden statlig verksamhet av alla län i landet. Nu är alltså socialdemokrater, moderater och folkpartister beredda att ytterligare reducera de statliga arbetstillfällena i vårt län.

Jag ser det som en självklarhet att den ytterligare tekniska högskoleutbildning som vi har behov av i landet lokaliseras till sådana områden där den statliga verksamheten är svag och där det finns behov av teknisk utbildning. Därför tycker jag att tankarna i utskottets betänkande om att lokalisera den tekniska utbildningen till Kalmar högskola är helt logiska och riktiga. Men varför skall Kalmar för den skull behöva betala med att läroslinjen läggs ned? Enligt UIÄ:s samlade ramförslag kan nedläggningar i stället göras på de större enheterna. Då räddas på sikt Kalmar.

Anf. 183 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Agne Hansson frågade om det är besvärande med den "storslakt" som nu skall ske med Kalmar högskola. Jag har talat varmt för dess utveckling. Jag har försökt redovisa vad vi behöver göra för regionen, nämligen utveckla en alternativ utbildning. Det förvånar mig att Agne Hansson tydligen inte uppfattat att bl. a. länsstyrelsen – av vars styrelse Agne Hansson är ledamot – har utarbetat förslag till alternativa utbildningar som ger förutsättningar för en industriell utveckling av Kalmar län, vilket vi kan behöva. Jag har inte förrän i kväll uppfattat att Agne Hansson tydligen är emot en industriell utveckling i sydöstra Sverige, men jag skall lägga det på minnet för den fortsatta diskussionen. Det ställningstagande vi här skall göra innebär med andra ord att vi till högskolan skall ha en utbildning, vars omfattning minst motsvarar klassläroslinjen. Det anser jag inte vara någon slakt.

Jag har också framhållit att vi bör bibehålla en fortbildning och kompletteringsutbildning av lärare, för att den pedagogiska resursen om möjligt skall finnas kvar vid högskolan i Kalmar. Det är en utveckling som länet kan behöva, Agne Hansson.

Anf. 184 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Om utskottsmajoritetens hemställan vinner bifall i kammaren är det väl inget tvivel om att läroslinjen vid Kalmar högskola kommer att läggas ned, Bengt Kronblad. Det beklagar jag.

Jag har inte varit motståndare till att vi skall ha annan utbildning för att stärka högskolan i Kalmar. Jag sade t. o. m. alldeles nyss från talarstolen att jag ser det som en självklarhet att de nya utbildningsgrenarna förläggs till läroslinjen i Kalmar. Jag och min partigrupp kan alltså inte acceptera att

man lägger ned lärarutbildningen.

Det finns en rad skäl utöver dem som här redan har anförts, för att lärarutbildningen i Kalmar skall finnas kvar. Ett huvudskäl är det regionalpolitiska, ett annat är det pedagogiska och ett tredje är det ekonomiska. Men taletiden medger inte att jag utvecklar det närmare.

Prot. 1985/86:162
4 juni 1986

Schabloniserat statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

Anf. 185 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Jag är inte heller tillfreds med att man lägger ned den här delen, och i gengäld måste vi se till att det finns alternativa lösningar, Agne Hansson. Det är villkoren i politiken – när det inte längre går att fortsätta och bedriva en verksamhet måste man se till att man bygger vidare på någon annan.

Anf. 186 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag är ense med Bengt Kronblad om att vi skall arbeta vidare på att utveckla alternativen. Däremot beklagar jag att Bengt Kronblad inte haft framgång i sin partigrupp när det gällt att rädda lärarutbildningen vid högskolan i Kalmar och därmed stärka basen för högskolan för att garantera att högskolan i Kalmar har en framtid. Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer som centerns företrädare fogat till utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 37.)

Anf. 187 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 37 om statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan.

Schabloniserat statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

Anf. 188 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! I anslutning till de sista inläggen i debatten med anledning av föregående betänkande vill jag bara säga att jag trodde att den regionalpolitiska debatten ägde rum under förra veckan.

Herr talman! Jag kan glädja kammaren med att även om jag är den av talarna vid behandlingen av detta betänkande som anmält den kortaste taletiden, kommer jag inte att utnyttja den helt. Jag tror mig kunna klara vad jag vill ha sagt på hälften av min anmälda tid.

I utbildningsutskottets betänkande nr 37 behandlas regeringens proposition nr 97 med förslag till ett nytt schabloniserat statsbidragssystem till lärarlöner i gymnasieskolan.

I samband med att propositionen lades i kammaren väcktes kommittémotioner av de fyra oppositionspartierna. Samtliga motioner hade som primärt yrkande att propositionen skulle avslås av riksdagen.

Motiveringarna i de fyra motionerna för avslagsyrkandena var i stort sett

identiska, nämligen att förslaget var svargenomträngligt, att det knappast innebar någon förenkling och att det inte tog hänsyn till effekterna av de översyner som för närvarande sker både när det gäller gymnasieskolans yrkesinriktade utbildningar och när det gäller statens förhållande till kommunerna beträffande skolan.

Det föreföll alltså klart, när utskottet började sin sakbehandling, att majoriteten av utskottets ledamöter skulle yrka avslag på propositionen.

Det dröjde emellertid inte länge innan vpk frånträdde sitt huvudyrkande. Utan att uppnå någon förändring av propositionens innehåll när det gäller de huvudsakliga skälen till avslagsyrkandet, gjorde vpk upp med socialdemokraterna. Det man vann var i stort sett timreduktionens avskaffande, något man på sikt kunnat uppnå på annat sätt och utan att anta en dålig proposition.

Herr talman! Skälet till att vi endast avgivit *en* reservation till utskottsbe-
tänkandet framgår av vårt särskilda yttrande. För oss moderater kvarstår de principiella invändningar som vi givit uttryck för i vår motion 1985/86:452, varför jag yrkar bifall till reservation 2 som är fogad till betänkandet.

Anf. 189 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Avsikten med att göra en förändring av statsbidragen till lärarlönerna i gymnasieskolan var ju att systemet skulle bli enkelt och lättöverskådligt. Dessa tankar stödjer vi helt och fullt. När man sedan läser regeringens förslag står det klart att det är varken det ena eller det andra, och därför har vi yrkat avslag.

I stället har det blivit ett förslag till statsbidragssystem som är krångligt, som kräver ökad administration och som innebär stora risker för ökade kommunala kostnader.

Förslaget har varit på remiss till en lång rad instanser. Avsikten med en remissomgång är att få synpunkter från dem som berörs av förslaget. Då är det rimligt att man också lyssnar på vad de har att säga och att ta intryck av det. Här är några axplock:

Svenska kommunförbundet säger nej därför att det anser att man inte kan avgöra vilka ekonomiska konsekvenser förslaget kan få för kommunerna. Man vill också avvakta reformeringen av gymnasieskolan, som man anser kommer att få betydelse för statsbidragssystemet.

Landstingsförbundet säger ja med stor tvekan, därför att man anser att förslaget endast ger mindre förenklingar.

Berörda fackförbund, SACO/SR, Lärarnas riksförbund, Skolledarförbundet, SFL och Sveriges Lärarförbund, säger alla nej därför att de vill avvakta reformeringen av gymnasieskolan.

Kommunerna i Malmö och Göteborg säger också nej, därför att de anser att kommunerna kommer att drabbas av ökade administrativa kostnader.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län anser att förslaget möjligen kommer att främja "maximal gruppuppfyllnad", men säger också: "Nämnden är dock mera tveksam till i vad mån de föreslagna ändringarna främjar undervisningen."

Det finns också några positiva remissinstanser, men när de mest berörda och därmed tyngsta remissinstanserna är negativa skall man ta det på allvar. Folkpartiet har gjort det och yrkat avslag på propositionens förslag.

Vpk hade väckt en kommittémotion med i stort samma krav som de borgerliga partierna. Det hade alltså varit möjligt att stoppa förslaget och få ett bättre om inte vpk hade sålt sig, eller snarare helt hoppat av från sitt eget förslag, eftersom vpk just inte fått något av värde i utbyte. Men det är ju inte första gången vpk-ledamöter räddar regeringen genom att svika sina egna uppfattningar. Ibland undrar man varför de egentligen motionerar när de sedan inte driver sina krav.

Herr talman! Förslagets brister när det gäller förenklingar, osäkerheten om de kommande förändringarna i gymnasieskolan liksom om de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna gör att vi anser att regeringen hade bort återkomma med ett nytt förslag senare. Jag yrkar därför bifall till folkpartiets reservation nr 1.

Anf. 190 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! I dag har kammaren använt tiden från kl. 9 på morgonen till kl. 18 på eftermiddagen för att diskutera statsbidragsgivningen till bl. a. barnomsorgen. Såvitt jag har förstått har det i stort sett rört sig om tämligen marginella förändringar. Nu skall vi på några få minuter diskutera och ta ställning till ett helt nytt statsbidragssystem för gymnasieskolan som omfattar ungefär 4,5 miljarder kronor. Jag måste säga att jag tycker att det känns litet besvärande att vi måste göra det med den tidspressen. Men fogliga som vi är i utbildningsutskottet, försöker vi minska ner våra anföranden.

Jag skall då mycket kort konstatera att det förslag till ett nytt statsbidragssystem som regeringen presenterat, vilket enligt vad det sagts skulle innehålla schabloniseringar och förenklingar, i långa stycken inte motsvarade förväntningarna. Det var skälet till att vi från centerpartiets sida yrkade avslag på propositionen och krävde ett helt nytt förslag. Vi redovisade då också vad ett sådant förslag borde innehålla.

Vi menade att det fanns skäl, utöver dem jag nu har angivit, att avvakta resultatet av översynen av de yrkesinriktade utbildningarna, översynen av styrsystemet i skolan, utvecklings- och försöksarbetet som pågår i övrigt i gymnasieskolan, osv. Huvudinvändningarna som vi hade kvarstår fortfarande, men jag tycker ändå att det förtjänar att sägas att vi under utskottsbehandlingen har kunnat göra många klarlägganden och förtydliganden av propositionen. Det har vi inte minst att tacka vår skickliga utskottspersonal för. I viss mån kan det hända att det också beror på somliga ledamöters frågvishet.

Som det också har sagts tidigare, hade inledningsvis även vpk ett avslagsyrkande, men så småningom har vpk kommit överens med socialdemokraterna och fått en del av sina krav tillgodosedda. Vi kan konstatera att man därigenom har tillgodosett också många av centerförslagen. Det kan då kanske sägas att vi borde vara nöjda och tillfreds, och det är vi till en del, men det finns ändå några saker som jag tycker att jag kortfattat måste kommentera.

Den ena frågan är timreduktionen. För bara någon vecka sedan hade vi en debatt i kammaren där majoriteten avvisade centerpartiets förslag om att avskaffa timreduktionen detta år. Nu finns det en majoritet i kammaren som är beredd att avskaffa timreduktionen nästa år. Det är naturligtvis bra, synd

bara att vi måste vänta ett år innan den insikten har infunnit sig.

Den andra frågan, som kanske är mer allvarlig, gäller överinskrivningen i gymnasieskolan. Den frågan har uppenbarligen ingivit ganska många en viss oro, inte bara oss i centerpartiet. Jag vet att också Björn Samuelson, som företräder vpk, har känt oro inför denna företeelse. Även utskottet har i sin skrivning markerat att man är mycket mycket tveksam till att kommunerna utan någon som helst kontroll skulle kunna ta in fler elever i gymnasieskolan än vad regelsystemet egentligen tillåter. I centerpartiet har vi då ansett att detta borde vi säga helt klart nej till.

I den överenskommelse som vpk och regeringen har träffat hänskjuts denna fråga i stället till länskolnämnderna för avgörande. Ingen kommun får alltså själv fatta beslut, utan man måste ha länskolnämndens tillåtelse. Jag har förstått att Björn Samuelson känt sig tillfredsställd med det och antagit att detta på något sätt skulle verka restriktivt. Men man måste då samtidigt komma ihåg vad som skrivs i årets budgetproposition i denna fråga. Jag måste, herr talman, få citera fem sex rader ur budgetpropositionen. Där anför statsrådet:

”Genom regeringens beslut den 13 juni 1985 erinrades länskolnämnderna bl. a. om möjligheten – – att medge att det föreskrivna högsta elevantalet för en klass får överskridas, om särskilda skäl föreligger. Länskolnämnderna fick i uppdrag att inför intagningen till läsåret 1985/86 bl. a. beakta de möjligheter att bättre utnyttja tilldelade platser som denna bestämmelse erbjuder. Erfarenheterna härav har – – varit goda. Enligt min mening, bör länskolnämnderna även i fortsättningen aktivt pröva möjligheterna att öka det slutliga platsutnyttjandet genom överintagning.”

Jag måste ställa en fråga till Björn Samuelson och Marita Bengtsson, som företräder utskottsmajoriteten. Vad är det egentligen ni menar? Menar ni att kommunerna först skall fråga länskolnämnderna om de får göra överintagning? Samtidigt uppmanar ni, eftersom ni har accepterat budgetpropositionens skrivning, länskolnämnderna att aktivt verka för att kommunerna gör överintagning. Jag måste säga att detta i allra högsta grad förefaller motsägelsefullt. Jag ser fram mot ett klarläggande i detta avseende.

Vi kan, herr talman, helt kort konstatera att vi har fått gehör för centerkravet att det skall finnas ett garantibelopp även efter tredje året av det nya statsbidraget. Vi kan vidare konstatera att vpk fått igenom sitt krav på ett slags uppföljning av reformen med en ny skoldelegation, eller en referensgrupp som den kallas. Jag måste då ställa en fråga till Marita Bengtsson: Litar ni inte längre på den statliga skoladministrationen? När vi genomförde förändringarna 1982 uttalades mycket klart att den statliga skoladministrationens uppgift är att följa upp och bevaka hur de reformer som riksdag och regering beslutat om fungerar och hålla regering och riksdag underrättade. I den mån det finns skäl att föreslå ändringar skall man göra det. Men nu skall man helt plötsligt vid sidan om skoladministrationen tillsätta något slags övervakningskommission. Vad är avsikten med detta? Den frågan kvarstår alltså, om man inte litar på att de som fått uppdraget av riksdagen också fortsättningsvis skall kunna sköta det.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1 i detta betänkande.

Anf. 191 MARITA BENGTTSSON (s):

Herr talman! I propositionen om ett nytt statsbidragssystem till lärarlöner i gymnasieskolan, som nu behandlas, föreslås en övergång till en mer schabloniserad resurstilldelning. Detta innebär att statsbidraget i större utsträckning kommer att ges i förhållande till antalet elever.

Diskussioner om ett ökat kommunalt inflytande och därmed en schablonisering av resurstilldelningen har tidigare tagits upp av bl. a. 1960 års gymnasieutredning, utredningen om skolan, staten och kommunerna, den s. k. SSK-utredningen, och av skoladministrativa kommittén.

År 1981 beslutade den borgerliga majoriteten i riksdagen om vissa besparingar i gymnasieskolan. Besparingarna innebar bl. a. självstudier, i dagligt tal kallat lärarlösa lektioner, mer samläsning, färre dispenser för alltför små grupper och timreduktioner vid mycket små grupper. För att ge kommuner och skolor viss frihet att göra besparingarna där de gjorde minst skada infördes en friare resursanvändning. Försök under 1970-talet med friare resursanvändning hade samtidigt prövats för dels små gymnasieskolor, dels årskurs 4 av T-linjen. Ett av syftena med försöken var att utbildningen skulle bli mindre detaljreglerad och i stället mer målrelaterad. Utvärderingar som SÖ redovisat visar att försöken slagit mycket väl ut. Fördelar ur pedagogisk synpunkt, enklare administration och kontroll samt en ökad lokal frihet att anordna undervisningen har redovisats av de berörda kommunerna.

1983 kom nya besparingskrav, och timreduktionerna utökades. Som kompensation till små kommuner infördes då en återföringsresurs. Återföringsresursen och införandet av en ny särskild svenskresurs, vid sidan av hela det detaljerade resurssystemet, aktualiserade åter igen behovet av en schablonisering av statsbidragen till gymnasieskolan.

Herr talman! Ambitionen för dagens gymnasiskola är att alla ungdomar under 20 år skall erbjudas en plats. För att klara detta är det nödvändigt att minska antalet outnyttjade platser, vilka i dag är uppe i drygt 5 %. En rationellare användning av statsbidragen måste därför ske.

Genom den föreslagna schabloniseringen får kommunerna och de enskilda skolorna en större frihet att hantera gymnasieskolans resurser. En samlad resurs, som det här förslaget innebär, gör det också lättare för skolstyrelsen att använda resurserna så att de stimulerar till ett mer effektivt utnyttjande av utbildningsplatserna.

Genom de nya reglerna får kommunerna också större frihet att utnyttja resurserna till de elever som har störst behov av stöd. Detta är inte minst viktigt för en gymnasiskola som beräknas ta emot i stort sett hela ungdomskullen 16-åringar. Schabloniseringen innebär också en förenklad lokal och regional administration i och med att de nuvarande specialresurserna skall ingå i schablonistilldelningen.

Ett förändrat statsbidragssystem får naturligtvis konsekvenser för de enskilda kommunerna. Så var också fallet med det nya statsbidragssystemet för barnomsorgen. Garantiregler föreslås därför för att säkra tillgången på likvärdig utbildning i olika delar av landet. Det är också viktigt att poängtera att det nya systemet inte kommer att ändra kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

I betänkandet har utskottet på några punkter frångått regeringens förslag. Det gäller bl. a. de mycket omdiskuterade timreduktionerna. Utskottet menar att ett bibehållande av timreduktioner är ett negativt inslag i det nya statsbidragssystemet och föreslår därför att en resurs motsvarande den nettobesparing som gjordes vid införandet av den nuvarande timreduktionen skall återföras till gymnasieskolan.

I propositionen har också föreslagits att länskolnämndernas medgivande inte längre skall krävas för att vid behov överskrida högsta elevantal med en resp. två elever. Det är alltså en resp. två elever det handlar om, Larz Johansson. Beslutet skall i stället kunna tas av skolhuvudmannen. Utskottet delar den oro som här kommit till uttryck och föreslår därför att den nuvarande ordningen med beslut av länskolnämnderna bibehålls. Det betyder att kommunerna måste anhålla hos länskolnämnderna om att få överskrida antalet elever med en eller två.

I propositionen har tidsgränsen för garantiresursen satts till tre år. Utskottet menar att en bestämd tidsgräns för garantiresursen inte skall sättas innan erfarenheter har vunnits av det nya statsbidragssystemet. Utskottet föreslår därför att en särskild resurs utgår även efter det tredje året från reformens genomförande, som kompensation till de kommuner som drabbats av en kraftigt minskad statsbidragstäckning.

Till betänkandet har fogats två reservationer, där man i första hand yrkar avslag på propositionen.

Centern och folkpartiet har i en gemensam reservation motiverat avslagsyrkandet med att man vill avvakta med ett nytt statsbidragssystem till dess att klarhet nåtts om gymnasieskolans framtida utformning. Man pekar bl. a. på att utredningens om den gymnasiala yrkesutbildningen, ÖGY, förslag för närvarande remissbehandlas. Vidare anser man att de ekonomiska konsekvenserna för skolhuvudmännen är oklara och att arbetet med översynen av statens förhållande till kommunerna när det gäller skolväsendets styrning bör avvaktas.

I den moderata reservationen tas även upp eventuella risker för en försvagning av den professionella skolpersonalens inflytande till förmån för skolstyrelsen.

De förändringar som kan bli aktuella med anledning av den omfattande försöksverksamheten i gymnasieskolan och eventuella förslag med anledning av ÖGY:s betänkande kommer att underlättas av att principer och schabloner för resurstilldelning då ligger klara. Förslaget ger också bättre förutsättningar för fortsatt utvecklingsarbete och en överblick av kostnaderna för detta.

När det gäller de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna har olika simuleringar gjorts, som bl. a. visar att av 184 kommuner med gymnasieskola får 114 – vanligen mindre kommuner – mer resurser än i det nuvarande systemet. 70 kommuner – och det är de större kommunerna – får mindre resurser.

För de flesta kommunerna blir det i huvudsak endast fråga om marginella förändringar. Till de kommuner där schabloniseringen visar sig leda till en kraftigt minskad statsbidragstäckning utgår som jag tidigare nämnt en garantiresurs.

Eventuella nackdelar och negativa konsekvenser kommer naturligtvis också att kunna rättas till, bl. a. genom den uppföljning av reformen som utskottet föreslår.

När det gäller beredningen av frågor rörande skolväsendets styrning skall det arbetet i ett första steg koncentreras till grundskolan och till sådana frågor som är gemensamma för de olika skolformerna. Frågor som är specifika för t. ex. gymnasieskolan bör enligt det PM som finns inte behandlas i denna del.

Herr talman! Som jag nämnde i min inledning har diskussioner och förslag om en schablonisering av resurstilldelningen till gymnasieskolan varit aktuellt i olika utredningar sedan 1960. Det kan inte vara rimligt att vänta ytterligare ett antal år med den förenkling, effektivisering, decentralisering och det ökade lokala beslutsfattande som schabloniseringen innebär. Med det nya statsbidragssystemet bör det lokala engagemanget hos bl. a. skolpolitiker, elever och föräldrar öka. Förhoppningsvis bidrar detta till en utveckling som också i realiteten innebär en gymnasieskola för alla.

Med det anförda yrkar jag avslag på de båda reservationerna och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 192 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Vi tackar Marita Bengtsson för referaten av betänkandet och våra reservationer och för historieskrivningen. Men om Marita Bengtsson för ett ögonblick kunde tänka sig att lämna sitt manuskript, skulle det vara bra om vi kunde få svar på några konkreta frågor.

Varför är timreduktion så förkastligt 1987 av pedagogiska skäl, som utskottet skriver, när det är fullt godtagbart innevarande läsår? På vilket sätt kommer överinskrivningen att påverkas av att man flyttar beslutanderätten till länskolnämnderna, om man samtidigt säger till länskolnämnderna att de aktivt skall verka för att kommunerna genomför överinskrivning? Blir det mindre överinskrivning genom detta? Det måste utskottsmajoriteten tro, eftersom man säger att man hyser oro för frågan.

Till sist: Marita Bengtsson berörde över huvud taget inte frågan om uppföljningskommissionen. Litar man inte längre på den statliga skoladministrationen, som uttryckligen har fått detta uppdrag av riksdagen?

Anf. 193 MARITA BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Timreduktionen var det faktiskt en borgerlig regering som införde, och vad jag förstår var det väl inte alltför svårt att inta den ståndpunkten.

Beträffande överinskrivningen får jag återigen poängtera att det rör sig om en eller två elever och att kommunerna skall ansöka om tillstånd hos länskolnämnden. Överinskrivning sker redan i dag, och vad jag vet orsakar det inte någon större upprördhet vare sig hos kommunerna eller i skolorna.

Anf. 194 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall göra det lätt för Marita Bengtsson och säga: Det beslut som de borgerliga regeringarna fattade när det gäller timreduktionen var inte något bra beslut. Det har visat sig ge negativa effekter, och det

Schabloniserat statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

konstaterar också utskottsmajoriteten. Bl. a. av pedagogiska skäl är timreduktionen inte bra.

Då är min fråga till Marita Bengtsson, som nu vet att det inte är bra: Varför är timreduktion bra 1986 men dålig 1987? Ni har ju alldeles nyss här i kammaren varit med om att avslå ett förslag från centern om att redan nu avskaffa timreduktionen. Har ni fått ny insikt bara under de senaste veckorna?

Jag är mycket klar över att länskolnämnderna har kunnat medge överinskrivning tidigare. Men den uppenbara skillnaden nu är att utbildningsministern, som också sitter i lokalen, i budgetpropositionen uppmanat dessa länskolnämnder att aktivt verka för att det blir en överinskrivning. Hur kan man då säga att den oro som finns skulle stillas genom att man flyttar beslutet från kommunen till länskolnämnden? Jag har en bestämd känsla av att om länskolnämnderna följer den uppmaning som utbildningsministern har riktat till dem blir det mycket värre än det någonsin har varit.

Till sist kvarstår den tredje frågan, Marita Bengtsson: Litar ni inte på den statliga skoladministrationen?

Anf. 195 MARITA BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Larz Johansson påstår att centerpartiet vill avskaffa timreduktionen. Det handlar ju faktiskt om en avtrappning på två år.

I samband med det nya schablonsystemet i fråga om gymnasieskolan har utskottsmajoriteten funnit skäl att nu avskaffa timreduktionen. Jag tycker att det är mycket positivt, och som skolpolitiker hälsar jag detta med glädje.

Anf. 196 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Som det har sagts tidigare i debatten har det gjorts en rad förändringar i det regeringsförslag som gäller statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan.

Socialdemokraterna och vpk har träffat en uppgörelse om detta. Möjligheter till denna uppgörelse skapades genom att en del frågetecken som vi reste i vår motion har rätats ut. Jag vill kortfattat redogöra för dessa.

Timreduktionerna byggdes in i regeringsförslaget. Det beslut som nu kommer att fattas innebär att timreduktionerna tas bort fr. o. m. 1987. Detta är mycket viktigt ur pedagogisk synpunkt. Det är också viktigt för att man skall kunna bedriva en bra undervisning i bl. a. språk i gymnasieskolan. Där behöver man ha undervisning i mindre grupper. Det innebär att gymnasieskolan får ytterligare resurser på ca 50 milj. kr. Jag tycker inte att det är småpengar. Detta är ett gammalt vpk-krav som vi nu har fått gehör för.

I propositionen föreslås att överinskrivningen skall få beslutas av skolstyrelsen. Nu flyttas detta beslut till länskolnämnden. Jag ser detta som ett första steg när det gäller att helt och hållet få bort överinskrivningen. Överinskrivningen är, som vpk många gånger har hävdat här i kammaren, inte särskilt bra för eleverna eller för skolan. Den försvarar bl. a. elevernas möjlighet att efter en tid byta linje i gymnasieskolan. Man kan kanske i detta fall beskylla mig för att vara reformist, men det må så vara.

Den garantiresurs som föreslås i propositionen och som skulle finnas kvar under tre år förändras nu på ett sådant sätt att den kommer att finnas kvar

även efter det tredje året. Det är mycket viktigt. Det innebär nämligen att oppositionspartierna har möjlighet att väcka förslag om ökade eller minskade anslag till de kommuner som annars skulle riskera att förlora på det nya statsbidragssystemet när det gäller lärarlöner.

Det tillsätts en parlamentarisk referensgrupp för uppföljning och kontroll av bl. a. den försöksverksamhet som bedrivs i gymnasieskolan i dag. Detta är en del av ett vpk-förslag som gäller grundskolan.

Låt mig kortfattat även kommentera vad som har sagts från de borgerliga företrädarna i denna debatt.

Moderaterna säger att det inte var nödvändigt för vpk att träffa denna uppgörelse för att få bort timreduktionerna. Men ni röstade ju faktiskt inte på vårt förslag för några veckor sedan här i kammaren om ett borttagande av timreduktionerna. Sanningen är den att moderaterna inte vill ta bort timreduktionerna helt utan bara delvis. Jag tycker att Göran Allmér är litet sent ute med sådana här löften.

Ylva Annerstedt från folkpartiet förfasar sig över att den tekniska utformningen av statsbidragssystemet innebär ökade kommunala kostnader. Jag kan inte överblicka det riktigt, men jag tror inte att jag överdriver, herr talman, om jag säger att Ylva Annerstedt och folkpartiet inte brukar vara blyga när det gäller att åsamka kommunerna ökade kostnader.

Slutligen några ord till Larz Johansson, centerpartiet, när det gäller överinskrivning. Jag vill erinra Larz Johansson om att centern och vpk är överens om dimensioneringstalen när det gäller utbildningen i gymnasieskolan.

Herr talman! Jag skulle helt kort ha kunnat säga, att jag har sett att de borgerliga partierna i ett annat utbildningspolitiskt betänkande till den här kammaren har en gemensam reservation om en förändrad journalistutbildning. Jag skulle i detta sammanhang vilja föreslå de borgerliga talesmännen, kanske framför allt Larz Johansson, att pröva journalistyrket under sommaruppehållet. Jag vill då rekommendera er att som den första praktiska övningen inom journalistyrket intervjua en räv och fråga vad han tycker om rönnbär.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 197 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Jag vill till Björn Samuelson säga beträffande timreduktionerna att det är alldeles riktigt att vi föreslog en reduktion. Vi kunde också anvisa medel för att åstadkomma den reduktionen. Däremot har vpk aldrig vid något tillfälle lyckats påvisa någon finansiering av alla de förslag som partiet lägger fram här i riksdagen. Av den anledningen, Björn Samuelson, var det vid det aktuella tillfället omöjligt – i varje fall för oss – att stödja ett förslag.

Jag kan, herr talman, inom parentes ange att även den form av borttagande av timreduktionen som nu föreslås, såvitt jag förstår, är ofinansierad. Utskottsmajoriteten har inte i något sammanhang angett hur det hela skall betalas.

Sedan är det ett faktum, Björn Samuelson, att överenskommelsen om timreduktionen är det enda ni har uppnått. Det som Björn Samuelson talar

om beträffande garantiresurser och minskning av riskerna för överinskrivning hade vi kunnat uppnå, om ni hade röstat för avslag på propositionen.

Anf. 198 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Den räven blir ganska lätt att hitta. Den sitter nämligen bakom örat på Björn Samuelson.

Men några svar på de konkreta frågorna kunde man naturligtvis inte få från Björn Samuelson, och det var inte att begära. Han har strävat efter att få med så mycket som möjligt i den här uppgörelsen. Jag tycker att det är allvarligare att regeringspartiets företrädare, som har det faktiska ansvaret, inte kan ge konkreta svar på så här viktiga frågor.

Jag vänder mig direkt till utbildningsministern när jag säger följande: Det måste kännas litet konstigt att sitta ute i länskolnämnderna och läsa dessa båda uttalanden – dels det som står i budgetpropositionen, dels det som står i betänkandet. Utskottet säger klart, att eftersom man är orolig för att kommunerna skall missbruka möjligheterna till överinskrivning, hänskjuter man beslutsrätten till länskolnämnderna. Samtidigt skriver utbildningsministern till länskolnämnderna: Ni skall aktivt verka för att kommunerna överinskriver elever i gymnasieskolan.

Detta är, herr talman, två mycket motsägelsefulla uttalanden. Det skulle vara mycket klagörande för dem som skall verkställa riksdagens beslut att få ett besked om vad det är som gäller: Skall de försöka överinskriva eller skall de försöka undvika den åtgärden?

Anf. 199 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Björn Samuelson säger om våra påpekanden när det gäller de kommunala kostnaderna att han inte kan överblicka dem. Nej, det är just det, och det kan inte vi heller. Skillnaden mellan oss är att vi för vår del vill veta vad vi beslutar om. Därför avvisar vi förslaget.

Anf. 200 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Vpk och moderaterna är inte överens om finansieringen. Nej, vi är inte överens om fördelningspolitiken över huvud taget, och tur är väl det. Därför är det inte möjligt, säger Göran Allmér, att stödja ett borttagande av timreduktionerna som vpk har föreslagit. Men tidigare stod Göran Allmér här och lovade att vi skulle kunna komma överens om ett borttagande av timreduktionerna. Jag får inte detta att gå ihop.

Om överinskrivningen säger Göran Allmér också att man skulle ha kunnat få bort den i gymnasieskolan. O.K., Göran Allmér, jag återkommer i januari med en motion mot överinskrivning i gymnasieskolan och förutsätter att Göran Allmér och moderaterna stöder denna.

Larz Johansson säger att jag har en räv bakom örat. Det är möjligt. När det gäller den överenskommelse som vi har träffat med socialdemokraterna kan man säga: På vissa punkter överensstämmer också vpk:s och centerns politik, t. ex. när det gäller timreduktioner. Om jag ville vara litet självvironisk skulle jag kunna säga att jag vid denna överenskommelse i viss utsträckning har fört en framgångsrik centerpolitik.

Så återkommer jag till detta med rävar. O.K., jag har kanske en räv bakom

ena örat, men Larz Johansson har en räva bakom varje öra. Det är värre!
Ylva Annerstedt säger om de kommunala kostnaderna att det är viktigt att kunna överblicka dem. Det tycker jag också, och därför biträder vi inte folkpartiets nedskärningar när det gäller den kommunala ekonomin.

Prot. 1985/86:162
4 juni 1986

Schabloniserat statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

Anf. 201 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Jodå, Björn Samuelson, kan vi bara när det gäller timreduktionerna komma överens om hur det skall finansieras skall vi nog kunna enas om att ta bort dem.

När det sedan gäller överinskrivningens utformning är det faktiskt på det sättet att vad majoriteten säger i utskottet inte är någonting annat än vad som redan gäller i praktiken, och det hade fortfarande gällt, även om vi inte hade gått med på uppgörelsen.

Anf. 202 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Det förändrade statsbidraget till lärarlöner i gymnasieskolan kräver också att de mål som riksdagen sätter upp för gymnasieskolan måste "planteras" mycket noga i skolstyrelserna. Det är ett arbete som måste sättas i gång nu, och där har de politiska partierna naturligtvis ett ansvar, liksom den statliga skoladministrationen. I det läget tyckte jag att det var litet lugnare att ändå ha kvar besluten om överinskrivningar i gymnasieskolan hos länskolnämnden. Jag deklarerade klart och tydligt att jag såg detta som ett första steg till ett totalt förvisande av överinskrivningar i gymnasieskolan. Det är det jag och Göran Allmér skall se till att göra i januari 1987, eller hur, Göran Allmér!

Överläggningen var härmed avslutad.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 19

Punkt 1

Mom. 2 (anslag till Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 69 för reservation 1 av Bengt Wittbom m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2 (ändrade regler för flyttningsbidrag, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Bengt Wittbom m. fl., *dels* reservation 3 av Börje Hörnlund och Ingvar Karlsson i Bengtfors – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 1 (arbetsmarknadsutbildningens omfattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (reglerna för kvalifikation för arbetslöshetsersättning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (upphandling av AMU från det reguljära utbildningsväsendet)
Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 83 för reservation 6 av Börje Hörnlund m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 5

Mom. 1 (strukturstöd för handikappade byggnadsarbetare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (uppsökarverksamhet bland arbetslösa byggnadsarbetare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 1 (bidragsvillkor för inskolningsplatserna)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 17 för motion 568 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 (prioritering av utbildning och praktik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (anvisningstiden för arbete i ungdomslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Bengt Wittbom m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (Örebromodellen)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 17 för reservation 11 av Karl-Erik Persson. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (utökad lärlingsutbildning med nytt statsbidragssystem)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Charlotte Branting och Sigge Godin – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (parlamentarisk utredning om åtgärder för ungdomar i åldern 20–24 år)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Börje Hörnlund och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (insatser för fasta jobb åt ungdomar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Karl-Erik Persson – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 27

Mom. 1 (nytt förslag till framtida lärarutbildning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels reservation 1* av Per Unckel m. fl., *dels reservation 2* av Ylva Annerstedt och Lennart Alsén – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan Gävle–Sandviken)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 55 för reservation 3 av Pär Granstedt m. fl. 61 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan i Kalmar)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 56 för reservation 4 av Pär Granstedt m. fl. 84 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i senare årskurser till högskolan i Växjö)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Pär Granstedt och Larz Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (lokalisering av utbildning på ämneslärlinjerna till universitet och högskolor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Pär Granstedt m. fl. – bifölls genom uppresning.

Mom. 10 (utformningen av ämnesstudierna för lärare för gymnasieskolan m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 111 för reservation 9 av Per Unckel m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (urval till lärarutbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (en fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 148 för reservation 11 av Pär Granstedt m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Först biträdde reservation 1 av Pär Granstedt m. fl. – som ställdes mot reservation 2 av Per Unckel m. fl. – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 163 röster mot 83 för reservation 1 av Pär Granstedt m. fl. 65 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2-16

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

12 § Anf. 203 ANDRE VICE TALMANNEN:

Morgondagens sammanträde inleds med debatt om den ekonomiska politiken, m. m.

13 § Kammaren åtskildes kl. 23.47.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren